

Ez történt a Szináj hegyén

Sávuot ünnepének több neve és több jellemzője van. Egyrészt ez a he-
tek ünnepe (sávuot), mivel pontosan hét héttel peszach után ünnepeljük
– ez az omerszámlálás hét hete –, másrészt ez a zsengek ünnepe (chág
hábkurim), valamint a gyülekezés ünnepe (áceret). Leglényegesebb
jellemzője azonban az, hogy ezen a napon, sziván hatodikán, több mint
3300 évvel ezelőtt kapták az Egyiptomból kiszabaduló héber törzsek a tó-
rát a Szináj hegyén. Ez a zsidóság „chartája”, „alkotmánya” – mindene.

Ilyenkor, sávuot, a tóraadás ünne-
pe előtt, önkéntelenül is felmerül a
kérdés: miért beszél a talmud a tóra
adásáról (mátán torá) és nem elfoga-
dásáról, átvételéről (kábbalát
hátorá)? Miért definiáljuk az ünnepi
imákban sávuotot mint „zmán mátán
toráténu”-t, és nem mint a tóra elfo-
gadásának ünnepét? Vajon arról len-
ne – Isten őrizz – szó, hogy az adás
ténye közismert történelmi tény, míg
az elfogadás, az átvétel, hm... nem
teljesen egyértelmű? Más szóval,
ahogy a mellékelt ábra mutatja, az
elfogadás akadozott valamikor,
ahogy akadozik napjainkban is?

Erre utalna a talmudi aggáda
(Sábbát, 88a), amikor egy tórai vers –
„Rájuk borította Szináj hegyét, mint
egy dézsát, mondván: ha elfogadjátok,
jó, ha nem, itt haltok meg!” – ho-
mályos értelmezésére hivatkozva azt
mondja, hogy a tóraadás kényszer
alatt történt? Egy másik talmudbölcs
(uo.) azonnal hozzátesszi a naprakész
kifogást: innen a „logikus” érv a tóra
ellen: ha perbe fogják az égi hatóságok
a zsidókat, amiért elhanyagolják
a tórát, azzal válaszolhatnak, hogy
kényszerből fogadták el...

A kisse mesterként válasz az, hogy
„később, Eszter és Mordecháj idejében,
önként, újra elfogadták a tórát”
(uo.).

A kocki rebbének tulajdonított
mondás próbálja magyarázni a nem
éppen kitűnő bizonyítványt: azért tó-
raadás, mert az egységes, egyöntetű,
minden zsidó egy és ugyanazon „ada-
got” kapott a tórából. A „kapás” vi-
szont individuális: mindenki annyit

fogad el és birtokol belőle, amennyit
elbír. Egy chászid mondás azt tartja,
hogy a tóraadás egyszeri esemény
volt, ami nem ismétlődik meg, egy
soha vissza nem térő alkalom szert
tenni arra a drága ékszerre, míg a tóra
befogadása 3300 éve folyik szakadat-
lanul, és még nem fejeződött be.

A tórát igazából elfogadni, befo-
gadni és megtartani valóban nem
könnyű dolog. Sőt, nehéz, mint
ahogy nehéz zsidónak lenni. Renge-
teg parancsolat, megszorítás, tila-
lom, és mindez azért, hogy Isten ne-
vét megszenteljék a világban. Azon-
ban a nehézségek ellenére a tóra és
törvényei azok, amelyek a zsidósá-
got fenntartják és éltetik, minden ne-
hézség, üldöztetés, inkvizíció és öl-
döklés ellenére. Ha a zsidóságot el-
vágjuk a tórától, ez olyan, mintha
egy színpompás dísznövényt elvág-
nának gyökereitől. Ideig-óráig még
úgy tűnik, mintha élne, azután lehaj-
tja a fejét, és elhervad. Volt – nincs.

Talmudi legenda adja tudunkra,
hogy a tóraadás előtt az Örökkévaló
kísérletet tett arra, hogy a világ népe-
it érdekeltté tegye a tórában, vagyis a
benne rejlő isteni üzenetet szélesebb
alapokra helyezze, mint a kis létszá-
mú zsidó nép. Azonban az akkori né-
pek mindegyike talált valami logikus
kifogást a tóra elutasítására. Az

egyiknek a „ne paráználkodj” volt el-
fogadhatatlan, a másik meg a „ne
ölj!”-t tartotta zsenánsnak. Ekkor jött
el Izrael népéhez, és tarsolyában az
„áru”, a tóra, amit azok a hebeurgya
zsidók „megtartjuk és meghallgat-
juk” (Náásze Vönismá) közfelkiál-
tással fogadtak el (Ávodá zárá 2a).

A kérdésre, hogy miért kellett egy-
általán felajánlani a tórát a népek-
nek, és mi lett volna, ha elfogadják,
ez esetben mi tóra nélkül maradtunk
volna? – az exegéta megnyugtat: ez
csupán egy teoretikus lehetőség, mi-
vel a tóra eredetileg a zsidóknak volt
szánva. Akkor meg mire volt jó a tó-
rával hászalni a népeknek? Arra, hogy
a zsidókat féltékennyé tegye. Ugyan-
is, ami jó a nem zsidóknak, az kívá-
natos a zsidóknak is...

Mit tehetünk, hogy a tóra „ne
heverjen a sarokban”, ne legyen muze-
ális műtárgy és tudálékos „írás-
tudó” kutatásainak tárgya, hanem élő
tanítás, tórát chájim, a zsidó nép
iránytűje, használati utasítása és
szolgálati szabályzata? Tanulunk
kell a tórát naponta, reggel és este,
otthon és a zsinagógában, közösség-
ben és magányosan; rabbiak segítsé-
gével, előadásokon, könyvekből, az
internetről is – minden nyelven, amit
értünk. Zsidó iskolába, jesivába kell
küldeniük gyermekeinket, hogy an-
nak idején ne tegyenek szemrehá-
nyást: miért nem tanítottatok meg
apáink örökségére, a tórára?

A tóra az ünnepek utáni hétköz-
napokon is érvényes, aktuális, ez a
mi receptünk a teljes jelentőségteljes
zsidó életre.

Naftali Kraus

Emléktáblát avattak Hegyeshalomban

A magyar vidéket már 1944
nyarán 6 hét alatt zsidótlanította a
Sztójay-kormány. A Budapestre
szorult maradék zsidóságot és a
munkaszolgálatosokat is halálra
szánták. 1944 novemberétől a
Szálasi-rémuralom alatt ezreket
kényszerítették gyalogmenetben a
nyugati határszélre. Nagy részük itt
pusztult el: munkaszolgálatosok,
civil nők, férfiak, öregek és fiatalok.

Ragyogó napsütésben gyülekeztek
a résztvevők a hegyeshalmi vasútál-
lomás előtti téren. Az érdem *Sraga
Shemeré*, aki így kívánt emléket állí-
tani az ezen a vidéken elpusztított
ártatlan áldozatoknak, közöttük
édesapjának.

Szöke László polgármester szép és
megható ünnepséget szervezett. Az
iskola tanulói illő dalokkal, szavala-
tokkal emlékeztek a halottakra.
Sraga Shemer visszaemlékezésében
külön megköszönte az emléktábla
felállítását és a lakosság egy részé-

(Folytatás a 3. oldalon)

Leopold Pilichowski festménye (1869–1933)

Egy feliratról

A Bethlen téren most felavatott em-
lékmű ridég kőtömbökből álló, drót-
hálalóval összefogott, szűkülő falai ta-
lálkoznak a hátsó betonfallal, ame-
lyen a hatágú csillag alakú bevágáson
beáramlik a fény, és az egész előtt a
földön olvashatjuk a márványba vé-
sett szavakat: „fegyvertelenül álltak
az aknamezőkön” – „a zsidó munka-
szolgálatosok emlékére”.

Kérdezik, miért zsidó munkaszol-
gálatosokról beszélünk, hiszen ugyan
a munkaszolgálatosoknak majd 99
százaléka zsidó volt, de voltak közöt-
tük olyan emberek is, akik nem zsidó
származásuk miatt, nem zsidóságuk
miatt kerültek oda.

Kirekesztők vagyunk?

Nézzük meg a keleti frontra került
emberek sorsát.

A második magyar hadsereg iszo-
nyú vérvesztéssel szenvedett, gya-
korlatilag teljesen megsemmisült.

A katonáknak, csakúgy, mint a
munkaszolgálatosoknak, menniük
kellett a frontra, mert behívót kap-
tak, és ha nem mennek, az a börtönt
vagy a kivégzést jelentette volna.

A katonák többsége elesett, a mun-
kaszolgálatosok többségét meggyil-
kolták, a zsidók szinte mindannyian
elpusztultak.

Mi volt hát a különbség? Így vagy
úgy, de mindannyian meghaltak.

Van egy jelentős különbség!

Minden katona, minden hadsereg a
győzelemért harcolt. Ma már köny-
nyen mondjuk persze, hogy a diadal-
mas Vörös Hadsereg a Szövetségesek-
kel mindenképpen megnyerte volna a
háborút. Ezt így könnyű mondani, a
történelemben csak a lezajlott folya-
matokról beszélhetünk, nincsen ha.

De mégis tegyük fel a kérdést, mi
történt volna, ha győz a német hadse-
reg, ha nem történnék meg a doni áttö-
rés. Nos, akkor a katonák, akik élet-
ben maradtak, hősként térnek haza,
akik meghaltak, hősi halottak lettek
volna, őket ünnepelték volna, s rájuk
emlékeznének mint kiváló hadsere-
re, mint kiváló harcosokra.

A munkaszolgálatosok esetében

azonban teljesen mindegy volt, hogy a
hadsereg győz-e vagy veszít, az ő sor-
suk mindenképpen a halál volt.

Azért gyűjtötték őket a munkaszol-
gálatosok egységébe, hogy kivigyék a
frontra és megöljék őket. Megöljék
őket, vagy közvetlenül, puskatussal,
puskalövéllel, vagy közvetetten, ha-
lálra éheztetéssel, illetőleg úgy, hogy
ráhajtják őket az aknamezőkre, élő
sorfalat alkot belőlük a hadvezetés,
hogy ők fogják fel a szemből érkező
golyózáport.

Ez az első dolog, amely megkülön-
bözti a magyar honvédség szörnyű
sorsot szenvedett tagjait a munka-
szolgálatosoktól.

Miben különböztek a nem zsidó
munkaszolgálatosok a zsidó munka-
szolgálatosoktól?

Abban, amit az ember döntési sza-
badságának hívunk.

Azok a munkaszolgálatosok, akik
nem voltak zsidók, saját döntésük
folytán kerültek ide, na persze nem
úgy, hogy önként jelentkeztek áldozat-
nak.

Saját döntésük folytán, mert fellép-
tek egy embertelen rendszer ellen, fel-
léptek az elnyomás ellen, felléptek a
fasizmus ellen, és ezért harcoltak,
pontosan tudva, hogy ennek a harc-
nak milyen következményei lehetnek
személyes sorsukra.

Tudták, ha lebuknak, börtönbe
csukják, kivégzik vagy éppen munka-
szolgálatra viszik őket.

Választhatnak, emberként dönthet-
tek szabad akarattal, megadatott ne-
kik nemcsak az eseményeket meg-
előzően ez a döntésszabadság, hanem
munkaszolgálatosként is, mert ha
visszavonták volna döntésüket, áll-
tálta volna az államhatalom oldalára,
akkor lett volna menekülési lehetősé-
gük.

Nem tették, mert nem kívánták ezt
tenni, hittek abban, hogy az elnyo-
mottakért küzdenek.

A zsidó munkaszolgálatosok azon-
ban meg voltak fosztva ettől a döntési
szabadságtól, bár dönthettek volna
úgy, hogy nem kívánnak zsidók lenni,
máshova akarnak tartozni, de ez sen-
kit sem érdekelt volna, a sorsukat
nem kerülhették el.

A zsidó munkaszolgálatosokkal
nem emberként bántak, megfosztot-
ták őket a választás lehetőségétől, és
ennek hiánya tette még szörnyűbbé
véres sorsukat.

Ezért minden nem zsidó embertől,
aki abban az időben elpusztult, kü-
lönbözik a sorsuk. Olyan emberek
voltak, akiket halálra szántak, és bár-
mit tettek is, halálra szántak marad-
tak, csak a véletlenen múltott, hogy ki
maradt életben közülük.

Csak a véletlenen múltott, hogy el-
érte-e őket egy golyó, hogy ráléptek-e
egy aknára, és az is, hogy milyen pa-
rancsnokhoz, milyen keret rémural-
ma alá kerültek. Olyan emberek közé
kerültek-e, akik megértve a munka-
szolgálat létrehozó törvények mö-
gött megbúvó célt, a zsidó lakosság
meggyengítését, megölését, rendszer-
szerűen üzték a zsidó emberek el-
pusztítását, vagy pedig egy olyan –
igen ritka – parancsnokhoz, aki a zsi-
dó munkaszolgálatosokra emberként
tekintett.

Írhattuk volna azt is:

„Azok emlékére, akiket a magyar ál-
lam megfosztott a választás lehetősé-
gétől, az emberi lét alapjától, akiket
megaláztak, megkínóztak, kiraboltak,
megszaroltak, megfagyasztottak, meg-
égették, halálra éheztettek, megcsón-
kítottak, az aknamezőre hajtottak,
lelőttek”, de röviden azt írjuk: „a zsi-
dó munkaszolgálatosok emlékére”.

Áldott legyen megkínzott, elpusztí-
tott apáink, nagyapáink emléke.

Feldmájer Péter

Körzeti kitekintő

Debrecen

Niszán hó 27-én a Debreceni Egyetem több száz fő befogadóképességű termében az itt tanuló izraeli diákok jom hásoá tiszteletére megemlékeztek a holokauszt idején ártatlanul elpusztított hitestvéreinkről. A 65. évforduló alkalmából elhangzott bevezető szavak után a kádís imát *Somogyi László* túlélő recitálta. Ezt követően a hatmillió mártír jelképeként hat méceszt gyújtottak meg az izraeli egyetemisták, az elsőtől a hatodik évfolyamig képviseltetve magukat. Lágerekből származó feljegyzéseket olvastak fel, Izraelben élő, Európából származó túlélő beszélt a szörnű időkről, nem feledkezve meg a magyar származású *Szenes Hannáról* sem, akinek csak 23 év adatot meg. Legismertebb versét, az Éli, Éli címűt egy egyetemista lány szavalta el.

Mindannyiunk, valamint az utánunk következő nemzedékek kötelessége emlékezni és soha nem felejtteni!

Az ünnepség a Hatikva eléneklésével fejeződött be.

A Debreceni Zsidó Templomért és Temetőért Alapítvány köszönetet mond mindazoknak, akik 2008-ban személyi jövedelemadójuk 1%-ával támogatták célkitűzéseit.

Kérjük, ajánlja fel az évben is személyi jövedelemadója 1%-át alapítványunknak. Adószámunk: 18550775-1-09. Támogatását köszönjük!

Pécs

A Fürdő utcai székházban a holokauszt áldozataira emlékező összejövetelt rendezett a hitközség Hagomány Szociális Alapítványa. A vézskorszakot *Schönberger András* főrabbi és a TÁSI hagyomány

őrző diákjai idézték fel. *Hendl Péter* pedagógus a Baranya megyei Magyarmecske községben élt zsidók emlékei felkutatásának eredményeiről tartott vitett képes előadást. Jelen volt a megemlékezésen a soát túlélő néhány pécsi hitestvér, akik szívösen válaszoltak az érdeklődők kérdéseire.

Jom hásoá napján az istentisztelet után a hagyományoknak megfelelően a jelenlévők felolvasták a pécsi és környékbeli mártírok neveit, melyeket a zsinagógában őrzött Könyvek Könyvében örökítettek meg.

Megjelent a Mazsihisz és a Pécsi Zsidó Hitközség támogatásával, a hitközség mellett működő Hagomány Szociális Alapítvány kiadásában „A Pécsi Izraelita Hitközség története” című könyv. Egyrészt hiánypótlónak számít, hiszen a pécsi zsidóság 1945 utáni életéről átfogó tanulmány nem jelent meg, másrészt ismertetőt kínálnak a zsinagógáról az odalátogató hazai és külföldi vendégeknek.

A könyv szerkesztője *Mitzi Ervin* újságíró, felelős kiadója *Hajas Ilona*, az alapítvány kuratóriumának elnöke. A könyvben többek között *Schweitzer József*, *Krassó Sándor*, *Vidor György*, *Vidor Györgyné*, *Kürti Csaba*, *Krausz István*, *Schönberger András* írásai, illetve visszaemlékezései olvashatók, *Berta Bernadett* fotói és *Stark András* archív képei láthatók.

A könyv a hitközség irodájában és látogatási időben a zsinagógában vásárolható meg.

Frankel

Legutóbb két ismert embert is vendégül látott a körzet. A Míve Klubban *Dobrev Klárát*, *Gyurcsány Ferenc* volt miniszterelnök feleségét

kérdezte a rendezvény házigazdája, *Kozma Levente*, majd a kultúrtermet teljesen megtöltö, főként idősebb rajongókból álló közönség faggathatta a szókimondó politikusfeleséget. *Dobrev Klára* beszélt életéről, házasságukról (nemcsak felesége, hanem egyben fő tanácsadója és egyetlen bizalmasa is volt a miniszterelnöknek) és a szélsőjobb elleni harcáról. A legnagyobb ellenzéki párt mintájára kezdte a baloldalnak és az antifasisztáknak is több utcai rendezvényt kellene tartaniuk, és nem szabadna átengedni a köztereket a radikálisoknak. *Dobrev Klára* számol a szélsőségesek megerősödésével, és arra kérte közönségét, hogy védjék meg az új kormányt, és az internetről kezdve a munkahelyi politikai vitákig mindenhol vegyék fel a harcot a reformok és az MSZP kritizálói.

Valki László egyetemi tanár, nemzetközi jogász másnap szintén *Kozma Leventével* beszélgetett. Az USA külpolitikáját értékelve elmondta, hogy a Bush-adminisztráció szerinte lenézte Európát, és a közel-keleti békéért sem tettek semmit. Az izraeli választásokról és az új kormányról elmondta, bár csodákat vár tőlük, de az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy a jobboldali kormányok eredményesebbek a palesztinokkal és a szomszédos arab országokkal való békekötésben. Nem számít arra, hogy az iszlám országok és főként a terrororganizációk elismernék Izraelt, mert akkor megszűnne az őket összetartó ellenségképük. *Kozma Levente* felvetésére, miszerint Iránt nem kezeli-e túl engedékenyen a nemzetközi közösség, és mindez nem emlékeztet-e a weimari helyzetre, a nemzetközi szakértő elmondta, hogy lehet Iránnak atombombja, de azt úgysem fogják alkalmazni. Hódító szándékokat pedig nem mutatnak, és elég katonai erejük sincs ehhez. Szíria ilyen szempontból sokkal ambiciózusabb és veszélyesebb. Az arab világ politikai vezetője szerinte az Izraellel diplomáciai kapcsolatban lévő Egyiptom, és Iránnak csak a terrororganizációkat sikerült megnyernie és maga alá gyűrnie. *Obama* célja az Irán felé nyitással az volt, hogy az iszlám országban a nyári elnökválasztásokon új, mérsékelt elnököt válasszanak. Az iráni atomfegyverkezés leállítására szerinte még maximum 3-4 év van, ha a tárgyalások addig nem vezetnek eredményre, a fegyverek lehet a főszerep, és jöhet a háború.

Valki László az amerikai választásokat is értékelte. Szerinte tévhit, hogy az amerikai zsidók többsége republikánus lenne, bár tény: a módosabbak és befolyásosabbak között megerősödtek a republikánusok. Ennek ellenére úgy látja, hogy még mindig a demokrata érzelmű zsidók vannak többségben, csak kevésbé erős a hangjuk. *Obama* közel-keleti politikájával kapcsolatban elmondta, hogy az új elnök már megválasztása előtt tárgyal Iránnal. Fő célja, hogy pacifizálja Iránt és Szíriát, és így a mostaninál kedvezőbb helyzetet teremtsen Izraelnek is.

Belpolitikai kérdésekről is szó esett. *Valki László* szerint a közeljövőben a szélsőjobb megerősödése és a cigányság elleni erőszak növekedése várható. Elmondta, hogy Magyarországon az Alkotmánybíróság 1990 óta egyre lejjebb és lejjebb szállította a szólásszabadság szintjét, és ma már szabadon lehet zsidózni és cigányozni. Szégyennek tartja, hogy bár 1968-ban Magyarország aláírt egy ezzel kapcsolatos nemzetközi szerződést, a holokauszt tagadását mindmáig nem szankcionálják, és nem tekintik bűncselekménynek. Számos más kelet-közép-európai ország ebben is megelőz bennünket.

Kozma Levente elmondta, hogy a rendszerváltás óta sajnos eddig még egyetlen hivatalban lévő magyar miniszterelnök sem járt Izraelben (*de járt, pl. Antall József – a szerk.*), bár

tény: *Gyurcsány Ferenc* idén, a 60. évfordulóra kétszer is ki akart menni, azonban a feszült belpolitikai helyzet rendre keresztülhúzta terveit.

Szilágyi Iván Péter

Szeged

Az önkormányzat, a zsidó közösség és a család leplezte le a szegedi születésű *Janikovszky (Kucses) Éva* József Attila- és Kossuth-díjas író, a magyar gyermekirodalom klasszikusa, a hitközség és az Alapítvány a Szegedi Zsinagógáért örökös támogatója emléktábláját szülőházán, a hajdan Lőw Lipót, majd Bús páter, jelenleg Bolyai utca 17.-ben. Beszédet *Solymos László* (MSZP) alpolgármester, *Lednitzky András*, a hitközség elnöke, *Rigó Béla*, a Szegedről indult országos gyermeklap, a Kincskereső főszerkesztője mondott. Közreműködött az író hajdani középiskolája jogutódjának kórusa és tanulói, írásából vett idézetekkel.

Megkezdte tavaszi koncertjeit az Alapítvány a Szegedi Zsinagógáért és a hitközség. Előbb a svájci

Bernből érkezett *Márffy Gabriella* (hegedű) és *Gustav Gertsch* (zongora) adtak elő *Bartók Béla* szonátái közül a „Nulladik”-at, a II. rapszóditát és a II. Szonáta hegedűre és zongorára alkotásokat. A világhírt és mindenütt sikeres művészek a koncertezés mellett gyakran tartanak hazánkban is mesterkurzusokat. A májusi program *Kertesi Ingrid* Liszt-díjas érdemes művész, a Magyar Állami Operaház vezető kórusvezetője *Sándor György* (*Giora Sharon*) főkantor, operaénekes *Neumark Zoltán* zongoraművész kíséretével tartott koncertjével folytatódott. A szélesebb közönség előtt még *Ki mit tud?*-os versenyzőként megismert, ma már nemzetközi hírű főkantor többször tapsra ragadtatta a közönséget, s az általa előadott *Sómá Jiszról* és *Jiddise* máme könnyecskéket csalt a nagyérdemű szemébe. *Kertesi Ingrid* kórusvezetője és *Sándor György* közösen előadott kettősei szintén nagy sikert arattak. A művész előadásában főleg *Puccini* és *Donizetti* áriái voltak szívbemarkolóak. *Neumark Zoltán* kiváló kísérelője volt vendégeinknek.

L. A.

Mártír-istentiszteletek 2009

Május 17. Mosonmagyaróvár	15.00	temető
Május 24. Sárbogárd	14.00	temető
Május 31. Baja Nagykanizsa	11.00 10.30 11.30	Ady E. könyvtár zsinagógaudvar temető
Június 7. Balassagyarmat Devecser Kispest Esztergom Szécsény Pásztó	11.00 11.00 11.00 11.00 11.00 10.00 10.30 11.00 14.00 10.30	temető temető temető temető temető koszorúzás a zsinagógánál koszorúzás az emlékműnél temető temető temető
Kecskemét Révkomárom Kiskőrös, Kecel, Soltvadkert Kisvárd Cegléd	14.00 10.30 15.00 14.00 10.30	temető temető Frankel L. út Vasvári templom Imaház
Június 14. Eger Kiskunhalas Kápolnásnyék Székesfehérvár Salgótarján Miskolc Tata Tatabánya Nyíregyháza	14.00 11.00 15.00 11.00 11.00 11.00 10.00 11.00 10.00 11.00 10.30 12.00	temető zsinagóga temető temető temető temető temető, emlékmű temető, emlékpark emlékmű temető zsinagóga temető
Zalaegerszeg Nagygye Hatvan	10.30 12.00 17.00 11.00	zsinagóga temető emléktábla temető
Június 21. Győr	11.00 12.30 10.30	Győr-szigeti temető, Temető u. 33. zsinagóga, Kossuth u. 5. temető
Nagykát Tótkomlós Szentes Dombóvár Gyöngyös	11.00 11.00 12.00 13.30 11.00	emlékmű temető temető temető temető
Június 28. Nagykőrös Szolnok Jánoshalma Mohács Békéscsaba Szeged	11.00 14.00 11.00 14.00 13.30 10.00 11.00	zsinagóga zsinagóga zsinagóga emlékmű temető koszorúzás zsinagóga
Kaposvár Vác Veszprém Hódmezővásárhely	10.00 11.15 10.00 10.00 15.00 16.00 12.00	templom temető zsinagóga, Eötvös u. 3. temető temető zsinagóga temető
Gyula Július 5. Tapolca	13.30 14.00 11.00	koszorúzás az emléktáblánál temető temető
Szombathely Pécs Keszthely Jászberény Debrecen	10.30 11.00 11.00 10.00	zsinagóga zsinagóga temető temető
Július 12. Karcag Sopron Soroksár Pesterzsébet Csepel Újpest, Rákospalota	11.00 11.00 9.00 10.00 11.30 18.00	templom, temető temető temető temető temető zsinagóga

Felhívjuk az érdekeltek figyelmét, hogy az időpontok, helyszínek esetleges változása miatt minden számunkat kísérjük figyelemmel!

Felhívás

A Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége alapszabályának 114/A. §-a alapján a Magyar Zsidó Kongresszus ülést **2009. május 24-én 9 órára összehívjuk** a Budapest, Wesselényi u. 7. szám alatt lévő Goldmark Terembe

A Kongresszuson részt vehet minden olyan önálló jogi személyiségű vagy jogi személyiség nélküli csoport, amely magát magyar zsidóként határozza meg, és legalább az ülést megelőző 15. napon regisztrálás céljából részvételi szándékát bejelenti, és kinyilvánítja kötődését a magyar zsidósághoz.

A Kongresszuson valamennyi részt vevő csoportot azonos jog illeti meg, a Kongresszus a résztvevőkre nézve kötelező érvényű döntést nem hozhat.

Az ülésre való bejelentkezés, regisztrálás vagy részvétel elmulasztása nem jelenti azt, hogy a Kongresszus későbbi ülésein az adott csoport ne vehetne részt.

Az ülés a működési szabályait saját maga állapítja meg.

A Mazsihisz 114/A. § rendelkezései:

A Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének Kongresszusa – Magyar Zsidó Kongresszus –

- (1) A Szövetség konzultatív tanácskozási testülete a Kongresszus.
- (2) A Kongresszuson részt vehet minden Magyarországon vagy azon kívül működő zsidó szervezet, amely a Kongresszus ülése előtt legalább 15 nappal írásban bejelenti részvételi szándékát, kinyilvánítja kötődését a magyar zsidósághoz.
- (3) A Kongresszus ülésének időpontjáról és a részvétel lehetőségéről a Szövetség vezetői nyilvános felhívást bocsátanak ki.
- (4) A Kongresszus ülést évente legalább egy alkalommal össze kell hívni.
- (5) A Kongresszust a Szövetség vezetői vezetik.
- (6) A Kongresszus önálló jogi személyiséggel nem rendelkezik, az azon részt vevő szervezetekre kötelező határozatokat nem hozhat.
- (7) A Kongresszus bizottságokat alakíthat.
- (8) A Kongresszuson részt vevő szervezetek költségeiket maguk viselik.

Az ülés napirendje:

1. Elnöki megnyitó
2. A legutóbbi ülés óta eltelt időszak áttekintése
3. A Kongresszus bizottsági tagjaira tett javaslatok ismertetése
4. A Kongresszusi bizottságok tagjainak megválasztása
5. A magyarországi zsidóellenes áramlatokkal és csoportokkal szembeni fellépés lehetőségeinek áttekintése
6. Zárszó

Budapest, 5769. ijjár 10.

Dr. Feldmájer Péter,
a Mazsihisz elnöke

Zoltai Gusztáv,
a Mazsihisz
ügyvezető igazgatója

NEGYEDSZÁZADIG AZ ORTODOXIA ÉLÉN

Ehunyt ráv Áron Hoffmann főrabbi

Szájról szájra járt a szomorú hír: peszachkor az ünnep második napján elhunyt ráv Áron Gedálje Hoffmann gáon, a tudós főrabbi, aki több mint két évtizedig a magyarországi vallásos élet egyik meghatározó személyisége volt. Jeruzsálemben temették el halála napján, még a sábesz beállta előtt. Sírkövére íjára hó harmadikán (április 27-én) állították fel, amely egybeesett a bodrogkeresztúri reb Sájje halálzási évfordulójával. E két esemény alkalmával ünnepélyes megemlékezést tartottak a Kazinczy utcai zsinagóga Sász Chevra termében. Irányzatoktól függetlenül számos templom hívei töltötték meg a termet. A Mazsihisz és a BZSH vezetői, elnökei, ügyvezető igazgatója, több rabbi és a zarándokok népes csoportja vett részt az eseményen. A megrendülés minden jelenlévő arcán tükröződött.

Az igaz ember virágzik, mint a pálmazsák, magasa nő, mint a libanoni cédrus, az Örökkévaló házában ültette el őket a Teremtő – kezdte beszédét Herczog László, a Magyarországi Autonóm Ortodox Izraelita Hitközség elnöke. Ezen szavak illenek az elhunyt jellemzéséhez. Temesváron született, apja, Mojsze Cvi a dáján (rabbi helyettes) tisztelt tölte be. A vészkorszak a szülőknek sok megpróbáltatást és fájdalmas veszteséget okozott. Gedálje, a fiuk már az iskolában kitért szorgalmával és élelménységével. 1952-ben alijáztak, Kfár Átán, majd Bné Brákbán telepedtek le,

apja mint elismert sajchet munkálkodott. A fiatalember a vizsnyici rebbenél Haifán és a makói rabbinál Kfár Átán tanult. 18 éves korában már dáján lehetett. Folytatta tanulmányait, aztán elvette Mojsze Avrohom Steinmetz lányát. Esküvője után Haifán lett Izrael legfiatalabb rabbi. Innen kezdve ötvenkét éven át funkcionált e tisztségben. Haifáról Kfár Gidonba került, majd Beer Sevá következett, itt igen magas szintre emelte a kásrut színvonalát. Ezután Tel-Aviv községi ügyeinek felelőse lett, valamint a külföldön dolgozó sajchetek munkája is az ő felügyelete alá tartozott.

Meg kell jegyezni, hosszú éveket tevékenykedett Dél-Amerikában.

Jelentős és fontos állomás volt számára az a 25 esztendő, amikor a budapesti főrabbiasság felelős beosztását vállalta, számos nagy utód után. 1983-ban választották meg a kásrut és az ortodox szellemiség őrizetere. Nagy tisztelet övezte, felkészültségét, rátermettségét senki nem vonta kétségbe. Amikor betegsége miatt nehezebbé esett az utazás, megkérte helyettesítésére ráv Mojsze Weiszbergert, a Natanján tevékenykedő rabbit. Sajnos betegsége súlyosbodott, így Weiszberger rabbi átvette tőle már öt éve a felelős beosztást. Most, hogy visszaadta lelkét a Teremtőnek, azzal búcsúzzunk tőle, hogy „legyen bekötve lelke az örök élet kötelékébe” – fejezte be mondandóját Herczog László.

(Villányi felv.)

Az elnök után Mojsze Weiszberger főrabbi gyászbeszéde – heszpede – következett, amelyet jiddisül mondott el. Bevezető szavaiban méltatta elődje eredményeit, majd a hetiszakaszról idézett, amelyben a főpap szentélybeli szolgálatáról van szó. A vilnai gáon szerint Áron nemcsak jom kippurkor mehetett be a Szentek Szentélyébe, hogy bemutassa áldozatosorozatát, hanem bármikor. Ráv Mojsze Weiszberger ezt úgy magyarázza, bár bemehetett Áron a Szentek Szentélyébe máskor is, mégsem tette, mert a népért csak jom kippurkor fohászkozhatott, s ez volt

számára fontos. Igazságra, békességre törekedett, bekopogott minden házba; ahol tudott, segített és tanított, tanított. Hasonlóan cselekedett a mi Áronunk, ráv Hoffmann főrabbi is: amit épített Magyarországon 25 éven keresztül, azt úgy tette, hogy munkássága folytatható legyen, a kásrut és a tanulás megőrizhető, sőt továbbfejleszthető. Azt mondják bölcseink, aki a másvilágra kerül, azt folytatja, amit a földön abbahagyott. Szívügye volt a hagyományos vallásos szellem megőrzése, a főrabbi azt reméli és kéri, hogy odafent is a közösséget imádkozzék, hogy az elkezdet úton haladjunk.

A Kél málé ráchámim imát ráv Kesztenbaum Árje recitálta. A Kazinczy utcai hívek a bodrogkeresztúri rabbiért, reb Sájjeért és a most eltávozott ráv Áron Gedálje Hoffmannért a Talmud Bába Kamma traktátusát nap mint nap ráv Weiszberger vezetésével tanulmányozták, és a sírkő felállításának napján fejezték be. A szokás szerint a szijumot (a beféjezést) micve lakomával ünneplik meg. Ezért a megjelenteket a hitközség halvacsorán látta vendégül. Ráv Kesztenbaum Árje sajchet mint a gyakorlat embere elmondta, ő 19 évet dolgozott ráv Hoffmann mellett, igazolja, hogy az elmondottak igazak. Igen sokat tanult az eltávozott főrabbitól, és maga is úgy látja, hogy megvan a lehetőség és a személyi feltétel ezen tevékenység folytatására, a hagyományos szellem megőrzésére, fiatalok és felnőttek még nagyobb számban történő bevonására a tanulásba. A vesztesség nagy, de megállni nem lehet, az elhunyt elődök is azt várják tőlünk, hogy továbblépjünk.

Emléktáblát avattak...

(Folytatás az 1. oldalról)

nek segítségét, akik 1944-ben élelmet és gyógyszerzt adtak a munkaszolgálatosoknak. Frölich Róbert főrabbi felidézte a vidék zsidótlanítását, a gettók rémségeit, de utalt a mai idők antiszemitizmusára is, amely nemcsak a zsidókat fenyegeti, hanem megbontja az emberek közötti békét. Lebovits Imre elmondta, hogy Horthy fővezér már 1919 ténél létrehozta a közmunkát a katonaköteles zsidók és a baloldaliak számára. 1941 és 1945 között, ha kevesen is, de voltak a honvédségnél embermentők. Néhány kiemelkedő személy ezek közül: vitéz Nagybacsoni Nagy Vilmos honvédelmi miniszter, vitéz Horváth Kálmán százados, Kálló Ferenc tábóri esperes, akit a nyilasok agyonlőttek, Reviczky Imre alezredes, aki egy egész zászlóaljnyi zsidó és román munkaszolgálatost mentett meg.

A 124 mártírból 15 nő és 9 férfi neve ismeretlen. A meggyilkoltak foglalkozása hű tükrö a magyar zsidóságnak: jegyző, tisztviselő, kereskedő, MÁV-főintéző, zsoke, látványtervező, fényképész, háztartásbeli, orvos, mérnök, iparos, gyári munkás, ács, gimnáziumi tanuló, könyvkötő, asztalos, napszámós, fogtechnikus.

A megemlékezésen a Mazsihisz képviselőtében részt vett Lazarovits Ernő, a külügyi osztály vezetője.

A kádís elmondásával zárult a megható ünnepség.

Lebovits Imre
volt munkaszolgálatos,
107/314 század

D.G.

Ha egy idős vagy beteg ember, akit eddig szófukarnak ismertünk, hirtelen elkezdi beszélni ifjúságáról vagy életének valamelyik állomásáról, sorolja a drámai vagy groteszk epizódokat, oda kell figyelni rá, esetleg rögzíteni szavait, mert nem lehetetlen, hogy soha többet nem tudja megismételni.

Megkeresett egy középtermű, igen sovány férfi, életkorát 60-nak becsülöm, és átadott nekem két és fél ívet, mely jól olvasható írást tartalmazott.

– Anyám betegágyán elmondott gondolatait jegyeztem fel szóról szóra, ő címet is diktált hozzá: Látványosság nélkül. Ezen szavait többször is hallottam tőle, idézem: „Ha valaki valami hőstettet tesz, egy-két perc vagy óra, akár egy nap alatt, évtizedek múltán is beszélnék róla. De aki megpróbáltatások után a mínusz semmiből indul, éjt nappallá téve hajlékot teremt magának, családjának, gyermekek nevel, nem veszi észre senki. Pedig lehet, hogy ezek az igazi hősök.”

Íme a történet. 1945. augusztus, fullasztó meleg. Kopott ruhás emberekkel zsúfolt vonat fut be az állomásra. Közöttük furcsa kis csoport. Piszkosak, rongyosak, agyonhajszoltak. Búcsúzkodás, majd ki-ki elindul a célja felé. Közülük két lány fogja görcsösen egymás kezét. Az egyik én vagyok, a másik a nővérem. Felszállunk az 55-ös villamosra, szívünk örülten ver. A kedves kalauz nem szállít le minket, mert nincs pénzünk a jegyre. Az utasok minket néznek. Barátságosak, szinte simogató a tekintetük. Egy évvel korábban, júliusban sokan álltak a járda szélén és nézték a menetet, a gondolataik biztosan különbözőek voltak, de az arcukról semmit nem lehetett leolvasni. Lassúnak tűnik a villamos járása. Biztosan tárt karokkal várnak minket otthon. Ez a remény adott erőt a két és fél hónapig tartó gyaloglásra. A táborból Pozsonyig így mentünk. Valahol kaptunk valami ennivalót vagy a fákrol szedtünk gyümölcsöt. Pozsonyban szállhattunk csapatosan a Pestre tartó vonatra.

A látvány a Váci úton rettenetes. Minden csupa rom. Nincs ház, amely szellett volna bombától, belövéstől, gránáttól. Könnyes szemmel nézem, és magamban a költő szavait idézem a Himnuszból: „Balsors, akit régen tép, hozz rá vig esztendő, megbűnhődte már e nép a múltat és jövődöt.” Apám, aki nagy magyar volt, hasonlóan nemes verseket tanított nekünk. Magam elé nézek. Ha a villamos utasait tekintem, akik a könnyek látán lassan körénk jönnek, segítséget ajánlanak, igaznak látszanak Kölcsey szavai. Azonban ha az árpádsávós karszalagos fiatalemberekre gondolok, akik a vagonhoz tereltek minket, vagy a járda szélén állók közönyös arcára emlékszem, nem vagyok biztos, hogy megérdemelt a szebb jövő. Ki a többség? Jaj, ki tudja! Végre Újpester ér a villamos. Még egy megálló, és otthon vagyunk. Harmincnyec kilogrammos kondícióval azért bírtuk a hosszú gyaloglást, mert erre a percre vártunk. Úgy érezzük, ott találkozunk majd a család. Futunk az Árpád úton, mert ott a ház, ahol szeretneink karjába zokogtunk a búcsúszakor.

Csipkedjük az arcunkat, hogy valahogy az élet színe legyen rajta, ne tűnjünk holtsápadtnak.

Frissen nőtt néhány centis hajunkat fésüljük. Szépitkezésre nincs idő, belépünk a kapun, rohannak az ajtóig, de nagy Ég! Nincs ajtó, és oda-bent senki és semmi, csak az üres falak. Apám, anyám, nagymamám, öcsém, Ottókám nincs sehol. Ordítjuk a nevüket, csak Major néni, a szomszéd jön be, vállára borulunk és sírunk-sírunk mind a hárman.

Senkink és semmink nincs, szó szerint kell érteni, a rajtunk lévő ruhán kívül. Ezt „szereztük” egy elhagyott házban, úgy férceltük össze kartonfüggönyből. Ollónk sem volt, késsel vagdaltuk a ruhának valót. Major néni által terjed a hír, hogy hazajöttünk, a szomszédok vigasztalnak minket, szállást ajánlanak. Anyám barátnője, egykori kolléganője, aki a csillagos házban is meglátogatta, igen komolyan kér minket, hogy menjünk hozzájuk. Invitálását egy időre elfogad-

Nővéremmel elhatároztuk, ha a haza nem fogadott be, keresünk olyan helyet, amely elfogad. Alijázunk a Szentföldre. Cionista csoportok foglalkoztak e gondolattal, velük eljutottunk Olaszországba. Egy jóképű, 24 éves, kolozsvári cionista megbízott fiú megmutatta, melyik hajóval fogunk menni. Én 19 éves voltam akkor. Szívesen társalogtam volna vele, de elnézett a fejem felett. Hallottam, amint egy körje gyűlt csoportnak hangoztatta, hogy 30 éves kor alatt nem fog meg-nősülni.

Különbösen rossz hírek érkeztek. Az angolok elfogták az utolsó előtti és az utolsó hajót, utasait Cipruson őrzik, nem engedik be a Szentföldre. A következő hajó indulása bizonytalan. A hírre a társaság szétrebbent a szélrózsa minden irányába, csak egy kis csoport maradt ott. A kolozsvári fiú, R. Gyuri is közlékenyebb lett, elmondta,

Látványosság nélkül

juk, de aztán egy távoli rokonnal találkozunk az OMZSA-nál, és hozzá költözünk.

Haragudtam az egész világra. Én visszafogadtam a hazát, de a haza hogy várt engem?! Nem tudtam megérteni, hogy apámat, akinél nagyobb magyart elképzelni nem lehet, mindig verseket olvasott nekünk: „Tiéd vagyok, tiéd hazám”, „Egy szív és lélek” és ehhez hasonlókat, miért pusztították el. A gyermek öcsém kinek ártott? Anyámról nem is beszélve. Amikor kissé összeszedtem magam, és elertem a negyven kilót, dolgozni mentem közmunkára. Reggeltől késő estig takarítottam a romokat és segítettem az építkezésnél. Kosztot kaptunk és egy kis pénz. Napon-ta kétszer is elmentem egykori lakásunkba, hátha hazajött valaki. Cédulákat tettem a falra és a fákra, tudatva, hogy hol található. A Bethlen téren az OMZSA-ban is sokszor jártam, hátha tudnak híreket az elhurcoltakról. Mikor megértettük nővéremmel, hogy a további várakozás önbecsapás, gondolkodni kezdtünk, hogy mit tegyünk. Elhatároztam, nem leszek becsületes, nevezzenek az ártalomtalan, léhának is. De mindezt nem olyan könnyű megtenni. Erős és vallásos nevelésem megkötötte a kezem. Az is eszembe jutott, hogy csoda mentett meg minket a nővéremmel. Azt álmodtam, hogy a 2-es barakkban kenyert osztottak. Reggel odasiettünk. Kenyeret nem osztottak, de az ott lévő asszonyokat munkára szállították, mint később tapasztaltuk, egy közeli fegyvergyárban kellett dolgozni. Mi valami leírhatatlan belső nyomás hatására közéjük kerülünk. Ez volt a szerencsénk. Akik az eredeti csoportunknál maradtak, azokat a pribékek – érezve a szövetségeseink közelségét –, hogy kevesebb embert kelljen evakuálni, sajnos szüleink sorsára juttatták. Léhasággal ezt nem lehet meghálálni, csak cselekvéssel és hittel.

hogy munkaszolgálatból tartott hazafelé, szüleit akarta megkeresni, de Pesten élő nagynénjétől megtudta, deportáltak őket és nem jöttek vissza. Mintha száz éve ismernék egymást, ugyanez a sorsunk. Nővéremmel elhatároztuk, hogy visszatérünk Pestre, egy alkalmasabb időt várunk az alijázásra. Mikor ezt bejelentettük a kis társaságnak, váratlan dolog történt. Gyuri odafordult hozzám, és megkérte a kezem. Azt hittem, álmodom. De másnap megismételte a kérést. Nővérem is újságolta, hogy a csoportból az egyik legény az ő kezét kérte meg. Az olasz cionisták szép ünnepséget rendeztek, a rabbi kötubát – házassági szerződést – írt számunkra, a városi írrok hivatalos papírt adott. Kaptunk ajándékot és némi pénzt, amely elég volt ahhoz, hogy hazavergődjünk és a kezdő lépéseket megtegyük. Férjem meglátogatta pesti nagynénjét, nála szálltam meg. Aztán Kolozsvárra utazott, mert meg akarta nézni azt a házat, ahol éltek, megvan-e még. Dehogyan volt meg. Azért értem jött, és Kolozsvárra utaztunk. Alberletben laktunk. Annnyival könnyebb volt a helyzet, mint nekem annak idején, amikor megérkeztünk, hogy a szülei barátai kortól visszaadták a rájuk bízott értékeket.

Éjjel-nappal dolgoztunk. Két-három óra pihenést engedélyeztünk magunknak. Nem voltunk válogatósak. Gyurinak műszaki érzéke is volt, de a kereskedelemhez is értett. Én dolgoztam, ami csak jött: mostam, vasaltam, varrtam, szemfeldesztést vállaltam, így mire a kislányunk, életünk ajándéka megérkezett, már saját lakásban fogadhattuk. Héber nevén Ráhelnek szólítottuk. A berendezés lassan jött össze. Az első csésze, amelyet megvettünk, kissé repedten, de még most is megvan. Fillérré tettünk, hogy álunk megvalósuljon és asztal legyen a szoba közepén, méghozzá kenyérral. Gyuri, a férjem egy áruhá-

ruházati osztályára került eladónak, majd vezetőnek. Fiunk is született, említsem a héber nevét: Mojsze. Gyuri régi vágya, hogy Izraelben éljünk, nem csitul, de minden kérvényünket elutasították. Négyéves korában fiunk megbetegedett, azt mondják, alvadt diftériaoltást kapott, és ez a baj okozta. Egy idős szomszédasszonyunk szerint az én auszwitzi kirándulásom a baj valódi rugója. – Lányom – mondta a néni –, aki a pokolból jött, egy darabot belőle örökül hagyott utódjainak. Kinél többet, kinél kevesebbet.

A fiú gyógyítása gondot okozott. Altkában az 1960-as évek eleje Romániában eléggé zord volt. A kórság és a vallás megtartása nehéznek bizonyult. Bár a húst a sajchettól vettük, a beszerzés nem volt mulatságos dolog. Utazási korlátozások miatt még a nővéremet sem látogathattam meg Magyarországon. A fiatalok nem tudják, mi az, hogy vasfüggöny. Azt hiszik, olyan csak színházban van. Bizony akárhogy is volt Magyarországon, szívesen sétáltam volna néhány szor a pesti utcákon. Hiányzott a táj.

A gyerekek iskoláztatása és ellátása Kis-Nyugaton (Magyarországot így neveztük) biztonságban látszott. Útlevelekérelmünket sorban elutasították. Merészet gondolva, a férjem háta mögött levelet írtam a miniszterelnöknek. Gyuri, amikor megtudta, majd elájult. Néhány nap múlva egy este rendőr csöngetett be hozzánk. – Látod, mit tettél? – sopánkodott a férjem. Nagy aggodalommal ajtó nyitott. A rend őre egy nagy borítékot nyújtott át, a családnak szóló úti okmányokkal. Jöhettünk Magyarba, ahogy ezt ott mondták. De a hajlék keresését és annak berendezését előlről kellett kezdenünk. Gyuri egy lakatosműhelyben talált munkát, ügyesen bizonyult. Amikor az egyik újonnan épült szálloda műszaki mindenest keresett, jelentkezett, és felvették. Nemsokára a szálloda gondnok lett. Minden ügyes-bajos dologgal hozzá fordultak a vendégek és a személyzet is.

Fiam betegsége nem múlt el. De anyyira rendbe hozták, hogy a Reáltanoda utcában középiskolát végzett. Egy szállodában a szállítási osztályon helyezkedett el, majd évek múltán annak vezetője lett. Lányom pénzügyi főiskolát végzett, a bankszakmában alkalmazták. Majd több vállalatnál volt pénzügyi referens. Igyekeztem ellátni őket, főztem-mostam-varrtam rájuk, még szemfeldesztéssel is igyekeztem a házi pénztárt szaporítani. Lányom két unokával ajándékozott meg minket: egy fiúval és egy lánnyal.

Férjem tisztas öregségben hunyta le a szemét. Fiam sokáig derekasan legyőzte a betegséget, most azonban rokkantnyugdíjasként ül az ágyam mellett, ápol engem, és neki diktálom ezt a levelet. Sikertörténet. Mert a mínusz semmiből kiindulva kétszer is tudunk hajlékot építeni, berendezni, a gyerekeket iskoláztatni, becsületes kenyérhez jutni. Két kezünkkel értük el ezt. Fiam azt mondja, szép ez a történet. Én pedig azt mondom, nincs benne látványosság. Magamra mutatok: nemcsak H. Anna, hanem sokan megjárták ezt az utat. De a fiam hajhataatlan. Annál inkább megöröklítésre érdemes, mondja. Én azonban legyintek. Ugyan, ki írna meg?

Deutsch Gábor

Beszélgetés másképp

Túlélők és neonácik „találkozója” lett a rendezvény

Áprilisban antirasszista hónapot szervezett a Mensch Nemzetközi Alapítvány és a József Attila Művészeti Centrum Alapítvány. A rendezvénysorozat kiállítással, irodalmi emlékműsorral és kerekasztal-beszélgetéssel hívta fel a figyelmet a kirekesztés következményeire.

A „Beszélgetés másképp a hungarista »kultúráról« – amikor a rasszisták demokraták lesznek” című rendezvényeket minden érdeklődő számára nyitottá tették. Az eszmecsere valóban rendhagyó módon kezdődött, mert a terézvárosi klubhelyiség előterében a Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalom, a Pax Hungarica Mozgalom és a Független Magyar Gárda ifjai jelentek meg. Közben az előadótérben Efraim Zuroff, a Simon Wiesenthal Központ vezetője nemzetközi sajtótájékoztatót tartott budapesti látogatásának céljáról, a feketeruhás fiatalok félkörívben, némán felsorakoztak a bejáratnál, és egy-egy hatalmas, színes fotót tartottak a kezükben, rajtuk felirattal: palesztin holokauszt. A fényképek a közel-múltban történt palesztin–izraeli

összecsapások civil arab áldozatait ábrázolták.

Eközben odabenn Efraim Zuroff arról tájékoztatta a sajtó képviselőit, hogy az emberiség elleni bűncselekményekkel vádolt Képiró Sándor ügyében kíván tárgyalni a frissen kinevezett magyar kormánnyal. Képiró ügyét – aki maga is elismeri, hogy a magyar hadsereg századosaként 1942-ben irányítóként vett részt a 3309 szerb és zsidó újvidéki lakos kivégzésében – a budapesti ügyészség a közelmúltban lezárta. (Egyedülálló módon Képirót és társait 1944-ben elítélte a bíróság. A náci megszállás alatt azonban törölték az ítéleteket, és a tiszteket előléptették.)

Képiró a háború végén előbb Ausztriában, majd Argentínában élt, és 1996-ban visszatért Magyarországra, lakcíme ismert.

A Wiesenthal Központ 2006-ban indított pert Képiró ügyében. Az 1943-as peranyagot – mivel a magyar hatóságok nem találták meg – a felperes kutatta fel és nyújtotta be. A fővárosi ügyészség ez év márciusában pontot tett az ügy végére. Indoklásuk szerint „nem vizsgálták a jogos

fegyverhasználatot”. „Ezzel a cinkus döntéssel Magyarország úgy került be a központ legfrissebb jelentésébe, mint olyan állam, amely nem működik együtt a háborús bűnösök felderítésében és elítélésében” – mondta Zuroff.

Mire a sajtótájékoztató véget ért, a szervezők, a fórumra érkező előadók és nem utolsósorban a többségében idős közönség szembe találta magát a szélsőjobboldali szervezetek demonstráló tagjaival. A mintegy húsz fiatal embert nem félemlítette meg, hogy a klub előtt egy rendőrautó parkolt. A járőrök a Wiesenthal Központ igazgatójának biztonságára vigyáztak. (A rendőrség szemmel láthatóan nem tudott mit kezdeni a fegyvertelen, de megjelenésében fenyegető csoporttal.)

A klub vezetősége végül a tolerancia jegyében párbeszédet kezdeményezett a gárdistákkal, akiket személyesen invitáltak a rasszizmusról szóló beszélgetésre. A csoport tagjai belementek a játékba. Az előtérben a falnak támasztották a fotókat, majd bevonultak az előadótérbe, és leültek a közönség soraiban.

A beszélgetés felkért előadói: Fröhlich Róbert főrabbi, a Magyar Honvédség dandártábornoka, Hegyi Gyula, az Európai Parlament képviselője, Iványi Gábor metodista lelkész és Orsós Éva szakállamtitkár a rendezvény megtartására voksoltak, ugyanakkor a főrabbi a többiek-nél jóval keményebben és nyíltabban fogalmazta meg álláspontját a szélsőjobboldali csoportokkal és ideológiákkal szemben.

Míg a közönség idősebb tagjai – holokauszt-túlélők és baloldali érzelmű nyugdíjasok – elsősorban a társadalomban előretörő radikális jobboldallal szemben fogalmazták meg aggodalmukat, a feketeruhások a jól ismert retorikával emlegették többek között „a zsidó nagytöke kezében lévő magyar sajtót” és a szerencsétlen idős emberek (értsd: háborús bűnösök) üldözését. Hegyi Gyula válaszában tényszerűen utalt a Széles Gábor-féle jobboldali médiára (Echo TV, Lánchíd Rádió, Magyar Hírlap), Efraim Zuroff pedig az emberiség elleni bűnök elvülhetetlenségét magyarázta el.

A rendezvény jóval túlnyúlt a tervezett két órán. Bár a szervezők elégedetten nyilatkoztak a „sikeres, civilizált és konfliktusmentes” fórumról, az egyik részt vevő szélsőjobboldali szervezet így tudósított a honlapján: „Reméljük, hogy ez a kiállítás csak a kezdete egy folyamatnak, melynek során megmutatjuk izraeli helytartóinknak, hogy a magyar nemzet nem fogadja el gyarmati sorsát, és lesz idő, amikor a világhódítók nem takarozhatnak majd a hatmillió zsidó mítosz hazugságával. Eljön majd a számonkérés ideje, mikor a holokauszt-dogma kártyavárként omlik össze, és Európa népei megtudják az igazságot, amely felszabadít majd mindannyiunkat! Addig is annyit üzenünk a náci vadász izraeli élőködőknek, hogy jól gondolják meg, milyen gyakran látogatnak hazánkba, mert legközelebb nem ússzák meg ennyivel!”

Rojkó Annamária

Lágymányos

Volt bocskaisok emlékeztek

A holokauszt emléknapja alkalmából a hívek egy csoportja megkoszorúzta az egykori Bocskai úti zsinagóga bejáratánál elhelyezett emléktáblát. Kovács Gábor, aki gyermekkorától a templom látogatója volt, az áldozatok és a régi barátok emlékéit idézte fel, Halmos Gábor volt körzeti elnök pedig az egyre erősödő neonáci eszmék veszélyére figyelmeztetett. Az ünnepségen részt vett Bács Márton XI. kerületi alpolgármester, Vida Zsolt egyháziügyi főtanácsos és Juhász Nagy Ágnes, az épületben működő TIT-stúdió igazgatója.

A megemlékezés a múlt évihez hasonlóan az egykori templom barátainak kezdeményezésére történt. Az önkormányzat vezetői elmondták, hogy a rendezvényről az Újbuda című kerületi újság következő számában fényképes tájékoztatás jelenik meg.

(Tudósítónktól)

Megemlékezések

Kőszeg

A város által 1985-ben az egykori téglagyár melletti területen emelt obeliszknél megemlékezést tartottak az 1945. március 25-én egy napig működő gázkamrában leírhatatlan kínok között életét vesztett 120 munkaszolgálatosról, valamint az emlékmű helyén volt tömegsírban elhunyt 2500 emberről.

Az eseményen jelen voltak a kőszegi iskolák tanulói, a helybéli lakosok, a pártok, szervezetek és intézmények képviselői.

A Himnusz elhangzása után Mayer László levéltáros egyebek között a kutatások eredményeiről, eddig ismeretlen tényekről szólt.

Lazarovits Ernő a Mazihsz nevén köszöntötte a résztvevőket, majd

férfi tragédiáját az egykori, működésén kívül helyezett gyár területén lévő tábortban.

Lazarovits Ernő beszédet mondott Hitler hatalomra kerüléséről, a soáról, a szövetséges csapatok által mért megsemmisítő csapásról. Mint a mauthauseni tábor egykori lakója, szólt a légerekről, az éjjel-nappal füstölgő krematóriumokról, amelyeknek milliók estek áldozatul.

Ezután elhangzott a Kél málé ráchámim és a Kádís, majd koszorút helyeztek el az emlékmű talapzatán. Első alkalommal történt meg, hogy az iskolások is felkeresték az egykori tábor, ahol a túlélők felidéztek szenvedéseiket, nélkülözéseiket és a várva várt felszabadulást, amit alig 400 ember ért meg.

Lichtenwörthben

beszéde első részében ismertette a téglagyárban lezajlott szomorú eseményeket, második részében pedig a nagyszámú iskolásra való tekintettel szólt a holokausztról. Megemlékezett azokról a magyar katonákról is, akik a Don-kanyarban, távol hazájuktól, idegen földön, idegen érdekekért vesztették életüket.

A Kél málé ráchámim és a Kádís elhangzása után a megjelentek a kegyelet koszorúit helyezték el az obeliszk talapzatán. A Szózáttal ért véget a megemlékezés.

Lichtenwörth

A női tábor felszabadulásának 64. évfordulója alkalmából a NÜB 60 tagú csoportja, egykori túlélők és hozzátartozók emlékeztek meg a település által felállított emlékműnél.

Augustin, a város polgármestere üdvözölte a megjelenteket, majd Kovács Györgyné Mira, a táborcsoport vezetője felidézte a 2500 nő és 150

A csoport ezután a világháborús emlékműnél koszorút helyezett el az ott lévő márványtáblára felvésett lakosok emlékére, akik a felszabadulás után megmaradt zsidó foglyokat ápolták, és maguk is megfertőződve, a flekktífusztól lelték halálukat.

Végezetül a polgármester vendégül látta a csoportot, és tájékoztatta a megjelenteket, hogy a felszabadulás 65. évfordulója alkalmából szobrot helyeznek el az egykori koncentrációs tábor területén.

Budapest

A magyarországi holokauszt-emléknap alkalmából Lazarovits Ernő előadást tartott a Károlyi Mihály Fővárosi Gyakorló Kéttannyelvű Közgazdasági Szakközépiskola tanulóinak. A zsúfolásig megtelt kultúrteremben a diákok feszült figyelemmel hallgatták az egykori háfling szavait, akinek kérdéseket is feltehettek.

Holokauszt-nap a Miasszonyunkban

A Miasszonyunkról Nevezett Szegény Iskolánövérké Rend Patrona Hungariae Iskolájában április 16-án reggel holokauszt-megemlékezéssel kezdődött a tanítás.

A legnagyobbított templomban a tanárok, tanítók, tanító nővérek jelenlétében a bibliai hét igaz embert szimbolizáló szereplők az egész emberiség szempontjából érthetetlen és igazságtalan eseményeket taglalták, kiemelték azokat az emberi viselkedési normákat, melyek akkor és ma is emlékeztetnek. Így az azóta szentté avatott Salkházi Sárát, aki a zsidó áldozatokkal együtt halt mártírhálál.

A közös ima után elkezdődhetek a

tanórák. Jelen lehettem egy olyan kémiaórán, ahol megfontolt tanári irányítással jól felkészített tanulók előadásai hangozhattak el, többek között a berlini kék nevű színézekről. Az előadó tanulók kísérleteztek és vetített képeket mutattak be. Az egyik vetített kép egy majdaneki koncentrációs táborban lévő kék falat mutatott, kitérve arra, hogy a náci által gyilkolásra felhasznált Cyklon-B gáz színezőanyaga ma is látható, és bizonyítéka lehet a gyilkosok gaztetteinek.

A jelentős megemlékezésekhez illesztett tananyag fontos eszköztára a gyakorló pedagógusoknak. Az információk tanulók által való megszerzése önállóságra, határozott fellépésre nevel, miközben hitelessége sem vitatható.

A választott és alkalmazott módszereket ajánlom valamennyi állami és egyházi oktatási intézmény tanárainak.

A holokauszt-megemlékezés napján tartott órán különös jelentősége volt a választott képeknek és az előadásoknak, melyekkel a tanulók egy nemzetközi versenyen első díjat nyertek.

Örülök, hogy részt vehettem a megemlékezésen és a tanórán, köszönöm Cserehely Irén nővér, igazgató és Oláh Gábor kémiantanár, igazgatóhelyettes meghívását.

Sommer László

Főhajtás az ácsi mártírok előtt

Felavatták az Ácsról elhurcolt több mint 80 helyi lakos és az ácsi nyilasok által halálra kényszerített 13 budapesti lakos tiszteletére állított emlékművet. A szertartást Deutsch Róbert főrabbi és Schweczoff Dávid kántor vezették.

Az emlékezésen részt vett a győri, a révkomáromi és a tatai hitközség részéről Villányi Tibor, Paszternák Antal és Einhorn László, valamint Paszternák Tamás koordinátor. A Holokauszt Dokumentációs Központ nevében Pécsi Tibor hívta fel a figyelmet a konkrét, helytörténeti pontosságú megemlékezés fontosságára, és további neveket tartalmazó listát nyújtott át. A MEASZ képviseletében Szentgyörgyi László róta le tiszteletét a mártírok előtt.

Winkler Miksa figyelmességének köszönhetően köztünk lehetett Ács első rabbijának ük-ükunokája, Israel Ábelesz, aki Londonból unokájával érkezett, és e jelenlét megindítóan rajzolta fel Ács zsidó folytonosságának ívét.

A mártírok néhány hozzátartozója is jelen volt, valamint szemtanúk, rokonok, barátok.

Az emlékezést megtisztelte az ácsi katolikus plébános, Varga Imre és a református lelkész, Gerecsei Zsolt.

Farkas Katalin operanékes, Vincze Gábor Péter és Schwimmer János, a Győri Színház művészei idézték fel a magyar zsidóság 1848-ban és az első világháborúban tanúsított hősiességét, a trianoni békediktátummal szemben

Deutsch Róbert és Schweczoff Dávid

szervezett tiltakozását, vagyis azt, hogy a magyar zsidóság ezerszer bizonyította már a hazája iránti hűségét és szeretetét. A nagy magyar rabbik sokat tettek azért, hogy a zsidó–keresztény együttélés valóban példaértékű volt egészen 1920-ig. Ezért is volt olyan hihetetlen a szégyen 1944-ben és a gyors végkifejlet. Ezért is tarthatatlan a 65 évnyi hallgatás és hártás.

„A mai napon azért jöttünk össze, hogy megadjuk a végtisztességet annak a több mint 80 honfitársunknak, akiket magyarságukban megkérdőjelezve, jogaiktól megfosztva, emberségükben porig alázva, kizárólag származásuk és vallásuk miatt hurcoltak Ácsról a halálba, vagy éppen itt végeztek velük. Olyan emberek előtt rójuk le kegyeletünket, akik Magyarországot édes hazájuknak szólították, írott és íratlan szabályait betartották, anyagi és szellemi gyarapodásához hozzájárultak, izraelita vallású magyar nyelvű és tudatú honfitársaink voltak.

Amúgy is sérült nemzetünk öngyógyulásának egyik legelső lépése a magyar vézskorszakkal való szembenézés, az őszinteség, a csend, a lélek megnyílása, az értelem felkészülése az igazság elfogadására. Mert meg kéne végre beszélünk közös történelmünk. Nincs megbocsátás és nem kell a bocsánatkérés. A hamisság fáj, halottaink nem válhatnak hatalmi játékszerré.

Arra bátorítunk más civileket is, hogy minél több magyar település zsidó múltja kerüljön feltárára” – mondotta Petrasovits Anna, az Ács Városért Társaság elnöke.

A bensőséges beszélgetéskor a helyi lakosok újabb döbbenetes részleteket tártak fel az ácsi vézskorszakról.

Marhavagon a pokol kapuja

Az Élet Menete Alapítvány a közelmúltban a balassagyarmati vasútállomáson is bemutatta vándorkiállítását. A város vezetése, a történelmi testvéregyházak képviselői, a helyi általános és középiskolák tanulóinak csoportjai azon a helyen gyülekeztek, ahonnan 1944. június közepén mintegy kétezer balassagyarmati és környéki zsidót hurcoltak el, hogy aztán legtöbbször sejtérjen vissza szülőföldjére, s az auschwitzi krematóriumokban lelje halálát.

A marhavagonban bemutatott megrázó dokumentumok, fényképek a holokauszt tragédiáját próbálják megértetni, főként a fiatalokkal. *Gordon Gábor*, Az Élet Menete Alapítvány elnöke elmondta: 2007. március elseje óta járják az országot. Hente más és más helyen tárják az emberek szemé elé a több mint hat évtizeddel ezelőtti események ször-

nyű mementóit. – Balassagyarmat a 33. város, ahol megnézhető a kiállítás, melyet idáig közel 72 000 ember látott. Mindenekelőtt az oktatás, a felvilágosítás akadályozhatja meg az újra lopakodó antiszemitizmus terjedését, a hamis és hazug nézetekre alapozott egyesületek, gárdák létrejöttét, működését – emelte ki az elnök. *Csach Gábor*, Balassagyarmat alpolgármestere kifejtette: a város legalább két okból első szóra az ügy mellé állt. – Először is: semmilyen népet, vallást, bőrszínét nem szabad üldözni, kirekeszteni. Másrészt: Balassagyarmaton élt Magyarország egyik legrégebbi zsidó diaszpórája, amelynek múltja a török előtti időkig nyúlik vissza. Mintegy másfél évszázada még minden harmadik gyermek Mózes-hitű volt Gyarmaton, a zsidó kultúra a város kultúrájának egyik leggazdagabb ága. E marhavagon a

pokol kapuja, ahol a legaljasabb módon testesült meg a történelem abszurditása. A gyűlöletkeltésnek, a bűnbakkeresésnek sem akkor, az elmbertelenedett időkben, sem semmikor semmi értelme nincs. A világban nyitott szemmel, nyitott szívvel és nyitott értelemmel kell járni – fogalmazott az alpolgármester. Ezután *Verő Tamás* rabbi szólt az emlékezőkhöz. – Próbáljuk meg átérzeni a marhavagonokba beteretlek, összezsúfoltak sorsát, akik nyomorogva, rettegésben tartva, reménytelenül várták, mi történik velük – mondta a rabbi, akinek héber nyelvű ősi imája a halottak emlékének szólt. *Stella Leontin* római katolikus kanonok azokra az édestestvérekre emlékezett, akiknek Istene, Szentföldje, múltja, prófétái, Tízparancsolata ugyanaz, mint a keresztényeké. – Egy élet is kevés ahhoz, hogy bocsánatot tudjunk kérni. Imádkozunk, hogy soha többé ne ismétlődhesse meg a borzalom.

Molnár Zsigmond református lelképítész Ézsaiás prófétát idézte, majd Jézus Lázárnak mondott szavival búcsúzott: „Én élek, s ti is élni fogtok.” *Bartha István* evangélikus lelkész három, az eseményhez illő zsolnárt olvasott fel, aztán *Forgács János* 81 éves holokauszt-túlélő mesélte el, mi történt vele 1944–45-ben. – Gödöllőn 25 zsidó család élt, nagyjából 120 fővel. A hatvani cukorgyár területére tereltek 1944 júniusában mindnyájunkat, majd Birkenaubába vittek minket, marhavagonokban. Apám, anyám, öcsém Auschwitzban halt meg, s amikor 1945. május 1-jén felszabadultam, 16 évesen ott álltam a világban egyedül – emlékezett vissza az idős villamosmérnök, aki a „Soha többé!” parancsával fejezte be beszédét. *Majdán Béla* várostörténész arról a mintegy kétezer balassagyarmati zsidóról emlékezett meg, akiket 1944 júniusában deportáltak. A hajdani helyi zsidó családokat földlédző fotókat osztott szét a diákság körében, melyek egyikén *Lázár Mihály* korabeli hitközségi elnök éppen unokáját, *Lázár Julikát* lovagoltatta a térdén. A békés családi idillt megörökítő felvétel néhány hónappal készült az elhurcolás előtt. A tekintélyes hitközség elnöke 58, a kislány 3 éves volt a bevonulókor. A nagypapa és unokája soha többé nem játszhattak már egymással... A rendhagyó esemény megnyitójának végén *Novák Ilona*, a kiállítás megálmodója tárlatvezetést tartott a helyi általános és középiskolák osztályokból megjelent tanulóik részére.

Az egybegyűltek között ott volt *Bauer Józsefné* is, a balassagyarmati zsidó hitközség elnökének felesége, aki arról beszélt, hogy édesapja testvérét, *Földes Istvánné Róth Valériát* – aranyat követelve – saját Kossuth utcai házában pincéjében verték félholtra a gettó csendőrei, és egész családját elpusztították Auschwitzban.

Úgy tűnik, a sebek máig sem tudtak még teljesen behegedni...

Szabó Andrea
Nógrád Megyei Hírlap

Százéves Tel-Aviv

בר מצוה

A Nagyfuvaros utcai zsinagógában Áchré mot-Kódosim szombatján bár micvája alkalmából hívták először a tórához *Hollós János* és *Ági* fiát, *Hollós Bálintot*, *Ávráhámben Jeheszkíelt*. Az ifjú az áldások után a haftarát recitálta hagyományos dallammal. Nagy létszámban megjelentek a barátok, rokonok, ismerősök és a körzet tagjai. Az édesapa elmondta azt a szöveget, amellyel feloldotta magát az eddigi kötelezettségek alól.

Darvas István rabbi adott útvalót tanítást az ifjúnak. Az előimádkozásból Bálint idősebbik testvére, *Dávid* is kivette a részét.

Ezek után a család gazdag kiduson látta vendégül a megjelenteket, ahol elsőként a körzet elnöke üdvözölte a felavatottat, és biztatta, hogy a jövőben is ugyanilyen szorgalommal látogassa a zsinagógát, az ünnepnapokon és a szürke hétköznapokon egyaránt. Ezek után Bálint a haftara jelentőségéről beszélt, majd az örömszóra köszönetet mondott a felkészítéért *Zucker Immánuel* kántornak, *Darvas István* rabbinak és *Streit Sándor* elnöknek a sok segítségért, a megjelent rokonoknak, barátoknak,

hogy eljöttek és megtisztelték figyelmükkel fiuk férfivá avatását.

Az ünnepség megrendezéséért külön köszönet illeti *Andrássy Bélát* és feleségét, *Katikát*, akik nélkül a kidus nem lehetett volna ilyen felejthetetlen élmény a megjelentek számára. (fuvarpress)

Van fogalmad?

(9)

ÁV MÖLÁCHÁ – (héber) a fontosabb, alapvető munkák, tevékenységek, melyek száma 39, s melyeket a pusztaságbeli Hajlék (Miskán) építése során kifejtett tevékenységből szűrték le Bólcseink. Ezeket tilos szombatban végezni.

ÁVÉL, ÁVÉLUT – (héber) gyászoló, gyász. A zsidó gyászfolyamat három fázisból áll: egy hét (siv'á), egy hónap (slosim) és egy év, illetve – a kádismondáshoz – 11 hónap. Az utóbbi csak a szülőkre érvényes, őket egy teljes évig gyászoljuk. A gyász a közeli hozzátartozókra vonatkozik, vagyis szülők, gyermekek, férj és/vagy feleség, illetve fiú- vagy lánytestvérek. A fő gyász, amikor sivát (hét napot) ülnek, a temetéstől számított első héten. A legfontosabb az elhunyt rokon után kádist (lásd ott) mondani vagy mondatni, vagyis lelki üdvéért imádkozni.

A gyász főbb megnyilvánulásai: a temetés után megtépik a gyászoló ruháját, a gyászoló nem nyíratkozik és nem borotválkozik, nem vesz részt mulatságokon, esküvőkön sem. Családi esküvőkön csak akkor, ha valami feladata van (például ha felhasználja).

ÁVODÁT ELILIM – (héber) bálványimádás. Ellentétben az ókorral, amikor ez egyértelmű volt: a zsidó(ság) volt a monoteizmus letéteményese, egy láthatatlan és megszemélyesíthetetlen Istent imádoztak, míg a népek imádták a Báált, az Ástóretet és ezek hím- és nőnemű leszármazottait. Átvitt értelemben napjainkban az ~ sokkal összetettebb és rafináltabb: egy asszimilációra sarkalló tévé is lehet ~ és egy ünnepelt futballista vagy színész is lehet „bálvány”. Főleges mondani, hogy más vallások kultiválása vagy szokásaik összemosása az ősi zsidó szokásokkal szintén ~hez vezet. (Lásd: Dárkó Háemori és Chukot Hágó.)

ÁVODÁ ZÁRÁ – (héber, szó szerint idegen szolgálat) a bálványimádás szinonimája. Minden pogány praktika gyűjtőneve, beleértve szobrok és faragott képek istenítését. Egyike a három véteknél, ami miatt egy zsidó embernek életét kell áldoznia, ha kényszerítik elkövetésére. (Lásd Akum.)

ÁVRÁHÁM BEN ÁVRÁHÁM – (héber) Ávráhámban, Ávráhámban ósapánk fia. Annak idején így nevezték a betért nem zsidót, míg a nőt Sárának vagy Rút-nak. Ma nem teszik a hangsúlyt erre, és a betérő olyan nevet választhat, amelyet akar.

AZESZ PÓNEM (eljiddisült héber, eredetileg Ázut Pánim) – szemtelen, arcátlan.

ÁZKÁRÁ – (héber) megemlékezés az elhunyt szülőkről, négyszer évente. (Lásd Jizkor.)

(folyt. köv.)

N. K.

A szerkesztőség bizonyos kommentárokkal nem mindenben ért egyet.

Olvasóink véleménye

Eddig és ne tovább!

A hideg sem tudta elriasztani a zalaezerségi Mindszenty téren toborzó Magyar Gárda-tagokat attól, hogy nyíltan, engedéllyel osztogathassák az elmúlt évben végzett munkájukról és a jövő évi hihetetlen terveikről szóló rölapjaikat. Ezt persze lehet, hiszen kaptak területfoglalási engedélyt. A helyi sajtóban, médiában senki nem emelt szót ellene.

Nem értem, hogy az Echo TV uszító szavait, adásait néző emberek százai, ezrei miért nem érzik a veszélyt. Sajnos a még élő túlélők már féltellemmel figyelik a megmozdulásokat. Most még csak a cigányokat sújtja, de hamarosan a zsidókat is utolérheti a hiszterizált tömegek gyűlölete.

A másság, a kisebbség elfogadói, az agresszivitást kerülő jóérzésű emberek csoportja kezdeményezte városunkban, hogy legyen egy est, amely bemutatja azokat az embereket, akiket gyűlölni kellene, illetve megvédeni a támadásoktól. Ők is olyan emberek, mint mi, csak más a színük, más az élethelyzetük. Nem ismerve az életüket olyan ítéleteket mondunk, melyek nem felelnek meg a valóságnak. Természetesen ezt a zenés estet a Kiállítás- és Hangversenyteremben szeretnék volna lebonyolítani, ami valaha az 1400 fős zsidó közösségé volt. A je-

lenleg hangversenyteremként működő kultúra háza nem adhat helyet ennek a rendezvénynek, mert polgármesterünk nem vállalta az est fővédnöki szerepét, arra utalva, hogy nálunk, Zalaezerségen nincsenek atrocitások, nincsenek kézzelfogható bizonyítékok a másság ellen való uszításra.

Hát a borzalmak nem mindig és mindenütt jelentkeztek egyformán a 40-es években sem.

Szép lassan jött el az az idő, amikor minden zsidó és cigány családot összetereleltek, elvették a munkalehetőségüket, elvették a vagyonukat, elvették a lakásukat, egy egyszobás lakásba kényszerítettek 14 embert, hogy még a fürdőkádban is alhasson valaki. Aztán nem lehetett élelmet se bejuttatni hozzájuk, mert büntetés várt a segítőkre. Ezt akarjuk megvárni? Azt akarjuk, hogy ténylegesen vér folyjon az utcákon a gyűlöletkeltő beszédek, internetes oldalak nyomán?

Mi kell még ahhoz, hogy ne a bűnbakot keressék az emberek, hanem a maguk sorsát alakítsák úgy, hogy én is felelős vagyok azért a helyzetért, ami kialakult?

Méddig lehet a jóérzésű embereknek csendben maradni, és nem mondani, hogy eddig és ne tovább! Tudom, nem lehet mindenki hős és nem állhat fel a munkahelyén, hogy ezzel vagy azzal nem értek egyet, mert holnap már az utcán lesz, a családjá megélhetését nem veszélyezteti. De a csönd nem megoldás! A hivatalos iskolai holokauszt-emléknapon meg kellene tenni azt, amit a szüleink, elhunyt rokonaink is kérnek, hogy emlékezz, soha ne feledkezz meg a múlt történéseiről. Nem a bosszúról, nem a haragról van szó, hanem arról, hogy a vérszőlő jelek újból itt vannak. Ezeket a mondatokat nemcsak a túlélők mondják, hanem azok az emberek is, akik látták még menetelni nyilas egyenruhás „hős fiainkat”.

Talán még lehetne a szeretet erejével és a józan ész elővételével hatni, hogy eddig és ne tovább!

Siklósi Vilmosné
Zalaezerség

Az ORSZÁGOS RABBIKÉPZŐ – ZSIDÓ EGYETEM (ORZSE)

felvételt hirdet

a 2009–2010. tanévre a következő szakokra:

RABBIKÉPZŐ SZAK (M.A.)
RABBIHELYETTES SZAK (B.A.)
JUDAISZTIKA SZAK (B.A.)
SZOCIÁLIS MUNKÁS SZAK (B.A.)
LITURGIKA SZAK (B.A.)
ZSIDÓ MŰVELŐDÉSTÖRTÉNET SZAK (M.A.)

Jelentkezési határidő: 2009. június 30.
Bővebb információ és jelentkezési lap letölthető az internetről (www.or-zse.hu, www.rabbi.hu), vagy az alábbi címen, telefonon vagy faxon kérhető.

Cím: Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem
1084 Budapest, Bérkocsis utca 2.
Postacím: 1444 Bp. Pf. 212.
Tel./fax: 317-2396, 318-7049

Ajánlat a Könyv népének * Ajánlat a Könyv népének

GOSZTONYI JÁNOS

Zsákpapírok

Mi rejlik e furcsa regénycím mögött? Mit írt a szerző a zsákpapírokra? Cementzsákok maradványai? Apró, de fontos megfigyeléseket, hogy ne menjenek feledésbe. Nem is egy, de két túlélés történetének alapjai lettek. Azt írta meg utóbb, miként sikerült a német lágert, valamint azt a másikat, a békétábornak nevezettet (amelybe hazatérve csöppent) túlélnie. Sok fífikával és roppant figyelemmel. Hóskölteményhez e folyamatok egyike sem hasonlít. 1945 májusáig az életben maradásért folytatott küzdelemről szól a mese. Aztán a Színművészeti Főiskolán folyó

diákperekről, álságok, hazugságok légkörében, már nem feltétlenül az életért, de a létért történő megalkuvásról. A szerző 18 éves korától nyugdíjazásáig pereg a történet, egy huszadik századi ember sok mindenben ismerős (és persze mégis egyéni) életútja.

Az eddigiek során inkább drámaíró Gosztonyi immár negyedik prózai kötete ez (*Argumentum kiadás*). A megelőző munkák közül különösen a Láttalak, elmeséllek... című aratott sikert.

Cselédkönyv

Ezt a címet adta nagyon találóan regényének, visszaemlékezés-történeinek a Magyarországon született, 1951 óta az Egyesült Államokban élő amerikai író, *Sophie Cook*, akinek gyermekkorát – mint sok millió sorstársát – gyökeresen megváltoztatta a zsidóüldözés.

A szerző eredeti célja az 1900 és 1944 közötti időszak megrajzolása lett volna, de a visszaemlékezés során hatalmába kerítette őt olyan mély, olyan megmagyarázhatatlan barátságok (nagyanyja és alkalmazottai között) felidézése, amelyek a regényben két szálon is futva alkalmasak egyfajta korrajzra, és csodálatos emberi kapcsolatok ábrázolására új szinten.

Sophie Cook szerint a Cselédkönyv nem romantikus történet. Szerintem pedig az IS.

Pergő cselekményű regényforma sok-sok párbeszéddel, olvasmányosan.

Az Aura Kiadó gondozásában megjelent mű bemutatásának az Andrassy úti Írók Könyvesboltja biztosított helyszínt, ahol *Deák Gábor* felelős kiadóként szólva, *Bácher Iván* az esemény kapcsán hazánkba érkezett írónővel beszélgetve, *Györgyi Anna* színművésznő a könyvből részleteket felolvastva járultak hozzá ahhoz, hogy a jelenlévők valamennyire is bepillantást nyerjenek az író szándékába, egy korszak szépségébe és rettenetébe.

Bácher kérdéseire reagálva Cook többek között elmondta, felnőtt emberként is mindig komolyan foglalkoztatta a múlt, s amikor a rendszeres munkavégzésből visszavonulva a Johns Hopkins Egyetemen sokadik,

ezúttal irodalmi diplomáját megszerzte, annak hatása már e könyv írásakor tapasztalhatóvá vált.

A szerző arra is válaszolt, miért nem nevezhető a Cselédkönyv dokumentumregénynek: hiszen nem történet, és nem is a történelmi hűség volt a cél (valóban fellelhetőek pontatlanságok, de ez mit sem von le a kötet értékéből), sokkal inkább az alakok megformálása és a kor ábrázolása.

A kiadó vezetője, Deák Gábor is megerősítette az író szavait, majd köszönetek hangzottak el egyrészt a kötet megjelentetésében közreműködőknek, másrészt a regénybeli alakok megformálásában segítséget nyújtóknak.

Melegen ajánlom elolvasásra a Cselédkönyvet, amelyet megvásárolhatnak minden jelentősebb könyvesboltban.

– gáljuli –

A Budapesti Zsidó Hitközség Scheiber Sándor Gimnáziuma és Általános Iskolája fennállásának 90. évfordulója alkalmából pályázatot hirdet

Tolerancia és szeretet címmel „Őrizd meg a szép pillanatokot!”

A pályázati felhívás témái:

– Az általános iskolák 1–6. évfolyamai számára: a szeretet jelentőségéről az élet mindennapjaiban, a családban és az iskolában. Pályázni lehet képzőművészeti alkotással (rajz, festmény, fotó stb.) vagy irodalmi alkotással (vers, próza), maximum 2 oldal terjedelemben.

– A 7–13. évfolyamos diákok számára: a tolerancia és/vagy a szeretet jelentősége életünkben, tágabb és szűkebb környezetünkben. Személyes tapasztalatok megjelenítése a tolerancia és a szeretet megnyilvánulásairól a társadalomban, iskolánkban, családban, vagy érzései, gondolataid rögzítése képi vagy írásos formában a tolerancia és a szeretet fogalmáról.

A pályázat lehet képzőművészeti alkotás (rajz, festmény, fotó, számítógépes grafika stb.) vagy irodalmi alkotás (próza, vers), maximum 4 oldal terjedelemben.

A pályázatra érkezett legsikeresebb anyagokat nyilvánosságra hozzuk (kiállítás, honlap, emlékkönyv formájában), ha a pályázó hozzájárul.

A pályázat nyertesei értékes könyvutalványban részesülnek: 1–6. évfolyamok

1. hely	10 000 Ft-os könyvutalvány
2. hely	7 000 Ft-os könyvutalvány
3. hely	4 000 Ft-os könyvutalvány

7–13. évfolyamok

1. hely	20 000 Ft-os könyvutalvány
2. hely	15 000 Ft-os könyvutalvány
3. hely	10 000 Ft-os könyvutalvány

Beküldési határidő: 2009. szeptember 10.

Beküldés helye: BZSH Scheiber Sándor Gimnázium és Általános Iskola, 1145 Budapest, Laky Adolf u. 38–40.

1%

Fejezzük ki hálánkat az 1944-ben zsidó üldözöttek életét megmentő és ma már igen idős koruk miatt egyre inkább segítségre szoruló *Jad Vasem*-kitüntetettek iránt oly módon is, hogy jövedelemadónk 1%-át megsegítésükre ajánljuk fel.

Igaz Emberekért Alapítvány. Adószám: 18040094-1-42.

Kérjük, hogy lehetőség szerint külön adománnyal is támogassák a kitüntetetteket. Csekk napközben igényelhető a 341-1261 telefonszámon.

A tárgyaknak is van lelkük

Hol volt, hol nem volt, 80–90 évvel ezelőtt szüleim vettek két karosszékot. Nem grófi kastélyokba valót, csak két egyszerűt, ami illett egy kispolgári családba. Születésem után szüleim úgy döntöttek, hogy nem kell nekem gyerekágy, mert ha a két karosszékot összetolják, akkor én pólyástól beleférek.

Hónapok teltek el, kinőttem a karosszékot, és kaptam egy igazi babakocsit. Ez a családi legenda, de a történet igaz.

Teltek-múltak az évek, a két karosszék visszanyerte eredeti funkcióját, aki fáradt volt, jólesett leülnie benne. A karosszékok híven szolgálták a családot. Egy eresztek sem lazult meg, egy rugó sem romlott el bennük. A kárpit sem rongyolódott el. Igaz, hogy nem álltunk, nem ugráltunk bennük, csak ülésre használtuk őket.

Eljött 1944 tavasza, pontosabban március 19-e, a német megszállás napja. El kellett hagynunk a régi otthonunkat. Az események elsodorták a családokat, a tárgyak sem maradtak eredeti helyükön. Magyarországon elkezdődött a szabad rablás.

Nem gondoltunk a két karosszékra, nem tudtuk, mi történik velünk és szeretteinkkel a következő percekben, napokban. Egy év alatt szinte mindent és mindenkit elvesztettünk a korábbi életünkben. Hogy, hogy nem,

ZSOLTÁROK KÖNYVE

A 79. zsoltár

Zsoltárunk ismét egy nemzeti tragédia (talán az első Szentély pusztulása) emlékét őrzi. Az ellenség betört Izrael országába, Jeruzsálemet elpusztította, a Szentélyt meggyalázta, és a nép megaláztatott, megsegyenülté lett saját földjén. A költő azért fohászodik Istenhez, hogy haragját vonja vissza választott népétől, és az ellenségre zúdítsa, hogy ne sérthessék tovább a Mindenható nevét. A költemény két szakaszra bontható:

1. A tragikus helyzet ábrázolása: 1–4. vers.

2. Imádság Istenhez: 5–13. vers.

S itt következik a zsoltár új fordítása:

Aszfal zsoltára. Istenem, idegenek törtek birtokodra, meggyalázták Szentélyed csarnokát, Jeruzsálemet romhalmazzá tették. Szolgáid tetemét edelelül adták az ég madarának, jámboraid testét a föld vadjainak. Vértüket vízként ontották Jeruzsálem körül, és nincs, aki eltemesse őket. Gúny tárgyává lettünk szomszédjaink előtt, szégyenné, gyaláztatá környezetiünkben. Örökkévaló, meddig haragszol még ránk, tüzes indulatod (meddig) éget még minket? Zúdítsd haragod a népekre, akik nem ismernek el, bírodalmakra, amelyek nevedet nem szólítják, mert elemésztették Jákobot, hajlékát feldúlták! Ne idézd régi bűneinket, irgalmad mielőbb érjen utol minket, mert nagyon megnyomorodtunk! Állj mellénk, segítő Istenünk, ments meg neved dicsőségéért, bocsásd meg bűneinket neved kedvéért! Miért mondják (rólunk) a népek: hol van az Istenük? Szolgáid kiontott vérének megtorlását ismerjék meg a nemzetek, szemünk láttára. Jusson el Hozzád a fogoly könyörgése, hatalmas karoddal őrizd meg a halálra szántakat! Hétszeresen add vissza szomszédaink gyaláztatát, amivel megsértettek, Uram! Mi pedig, néped és lefelőlő nyája, adjunk Neked hálát mindörökké, hirdessük dicséreted nemzedékről nemzedékre.

A költő a Jeruzsálemben bekövetkezett tragédia ecsetelésével kezdi költeményét. Az ellenség súlyos harc után elfoglalta és feldúlta, elpusztította a fővárost, a Salamon által épített Szentélyt lerombolta, és a halottak szerteszét hevernek a Jeruzsálemet körülvevő hegyekben. A költő az országot Isten birtokának nevezi, mert a hívó ember szerint Isten szemelte ki azt Izrael számára. A temetetlen holttestek említése nyilván az ellenség által megölték nagy számát mutatja, bár egyes magyarázók úgy vélik, hogy ez a tragikus helyzet azért következett be, mert az ellenség nem engedte eltemetni a zsidó halottakat. Bárhogy is történt, ez a leírás mindenképp a tragédia súlyos voltát jelzi.

A zsoltár 6–7. verse beépült a széderesti szertartásba, s akkor mondják el, amikor a vacsora után kinyitják az ajtót, várva Elijáhu prófétának, a messiás hírnökének jövetelét. Ekkor emlékeznek meg a különféle népek zsidóság elleni kegyetlen támadásairól, kérve Isten, hogy szolgáltasson végre igazságot az üldözötteknek. Zsoltárunk 10. verse pedig a szombat délelőtti tóraolvasás után alkalmanként elmondott emlékező imádság, az *Av harahamim* (= Irgalom Atyja) kezdetű ima része lett.

„Ne idézd régi bűneinket” – kéri a költő Istentől a zsoltár 8. mondatában. Itt a szerző a tragédia okaként olyan bűnöket feltételez, amelyeket a nép követett el, ezzel kihívva az Örökkévaló haragját, vagy a korábban, az ősök idején, például a negyvenéves pusztai vándorút során megvalósított vétkekre gondol, amelyek akár évszázadokkal később nyírik el Istentől a jogos büntetést. A bibliai vers végén található ige (*dalónu*) gyöke a héber D-L-L (= elszegényedni, elsorvadni, elfoszlan, megnyomorodni), amelyből a szegénységet jelentő *dál* szó is ered.

„Miért mondják (rólunk) a népek: hol van az Istenük?” – olvassuk zsoltárunk 10. versében. Ha Isten elhagy minket, és nem bosszulja meg ártatlan áldozataink kiontott vérért, a szomszéd népek úgy érzik, nekünk nincs Istenünk, aki megvédene bennünket. Ha viszont megtorolná szenvedéseinket, mint a mondat folytatása kéri, Isten dicsősége emelkedne a népek szemében. A költő kérésének megvalósulását „szemünk láttára”, vagyis mielőbb, még a túlélők életében szeretné látni.

A zsoltár 11. versében „fogoly” alatt a költő feltehetőleg a babilóniai fogságba hurcolt népet érti, akik jó része a korábbi és a várható szenvedésektől már „halálra szánt”. Az ez utóbbi előtt álló ige többértelmű: gyöke a héberben vagy J-TR, ebben az esetben azt jelenti: „hagyd életben őket”, vagy T-V-R, s akkor ezt jelenti: „szabadítsd meg”. A kétféle értelmezést fenntartva így fordítottuk: „őrizd meg”. Mindkét esetben ugyanis azt kéri a zsoltárköltő az Örökkévalótól, hogy az elhurcolt nép fiai életben maradjanak és visszatérhessenek hazájukba.

Raj Tamás

a két karosszék nem kellett senkinek, hű maradt maradék családomhoz. Ismét minket szolgáltak, és emlékeztettek a „rég szép időkre”, amikor még vidáman voltunk. Amikor teljesen egyedül maradtam, hűtlen lettem hozzájuk, de kidobni nem tudtam őket.

Elajándékoztam egy barátnőmnek, akinek a családja vidéken élt, és ismerték a karosszék történetét. A karosszék kicsit megkopottan, de szilárdan álltak a vidéki házban, és újra eredeti funkciójukban szolgálták a család minden egyes tagját, míg nem tönkrementek, és eltávoztak a család korábban benne ülő tagjai is. A két bútordarab rozszant és megtépzva használaton kívülre vált.

A 21. század első napjaiban barátnőm nem tudta kidobni a sok emléket hordozó székeket. Felújította őket (megéremelték), és most, 2009 tavaszán régi szépségükben életre keltek, hogy tovább szolgáljanak minket, és emlékeztessenek a múltra.

Valamikor azt hittem, hogy a tárgyaknak nincs lelkük, lomtalanítás-

(Rusznák Birta rajza)

kor ki kell dobni azokat. Ma már tudom, hogy a tárgyak hozzánk tartoznak, ugyanúgy, mint öreg szüleink, barátaink, embertársaink. Ezért nem szabad az elöregedett holmikait és embereket felesleges lommak tekinteni, amelyek zavarják az életünket. Nemcsak az emberek, a hozzánk közel állók, hanem a tárgyak is emlékeztetnek múltunkra, előhozakadjak emlékeinket és segítenek a továbbélésben. Számomra ezt jelenti a két karosszék újraszületése.

Krausz Éva

Közösségi széderek 2009

Milyen volt nálatok a széder? A vacsora jó, közepes, gyenge (a megfelelő jelző aláhúzendő). Jó, de hát milyen volt nálatok a széder? Fél tizenegyre végeztünk. Rögtönzött közvélemény-kutatásunk ilyen szomorú eredménnyel végződött. Tíz megkérdezett közül egy sem a Haggada előadásának módjáról, a hangulatról, az előadóról beszélt. Talán írásban... Lássuk!

Hegedűs

Az első és a második széderestén is Klein Ervin főkantor énekelte a kidust, majd ezt követően a körzet elnöke, Zoltai Gusztáv szólt az

vakkal búcsúzott: Jövőre Jeruzsálemben! (fuvarpress)

Debrecen

Az ünnepet megelőző szombaton, sabbát hágadolkor Aser Ehrenfeld rabbi dróséjában ismertette a húsvéti szabályokat és a napszentelés történetét. Az előkészületek smüre macesz készítésével folytatódott, amit egy helybéli lisztadományából végeztünk. Az elsőszülöttek bőjtje alóli felmentést a rabbi biztosította, aki Pöszáchim fejezetének magyarzata után szöudát rendezett.

A széderestén a debrecenieken kívül izraeli diákok is részt vettek, a kifogástalan lélekemelő hangulathoz

könnyedséggel, humorral és nagy tudással vezette le a hagyományos estét. Következésképpen: két nap múlva, péntek esti imánkon a szokott 25-30 fő helyett 45-en gyűltünk össze kis imatermünkben. Ezúton is köszönetet mondunk mindenkinek, aki hozzájárult az ünnep sikeréhez.

Budai Juli

Újpest

Hosszas előkészületek után fogadtuk peszach ünnepeit. Szilágyi Gábor kántor imáját és Szerdóczy Ervin rabbi helyettes magyarzatait hallgathatták az otthon lakói és a vendégek. Köszönetet mondunk mindenkinek, aki velünk ünnepelt és segített.

Kiskunhalas

Minden eddiginél nagyobb sikerrel tartották meg a széderestét, amelyre a helybéli, valamint a fővárosból és Kalocsáról érkezett vendégek nagy száma miatt két teremben kellett teríteni. Radab András elnök köszöntötte a megjelenteket, majd Ritter Nándorné ismertette az ünnep főbb jellemzőit, illetve szokásainkat. A vacsorát Bongya Péterné „vezényelte le”. Köszönet jár még Icuának, Gabikának, akik áldozatos munkájukkal segítettek emelni az est fényét.

Zugló

Az idei széderre rányomta bélyegét a gazdasági világválság. Hallomásból tudjuk, hogy több más körzetre is, azonban mi elismerjük: kevesebben voltak a széderestéken, mint például tavaly. Zinner Iván elnök megnyitóját után Kardos László kántor kidusa, majd Kardos Péter főrabbi háromórás (tavaly négyórás, mínusz vacsora) Haggada-magyarzata következett. Fejér Johanna az első estén, Baksa Péter a második estén kérdezte a Mánistánát. Az első este senki nem dugta el az afikómant (passzív bevétel), a második estén Kulcsár Dávid rejtette el, majd adta vissza egy darab maceszt (gazdasági válság), s ezzel be is fejeződött a lakoma. A tállásban Szórádi András és csapata jeleskedett. A gazdasági válságra tekintettel Kardos Péter főrabbi a haggadai elbeszélés közben megemlékezett annak a 4-5 szponzorának a márkanevét, akik anyagiilag hozzájárultak az est sikeréhez, pl. Cora – möcora, Cádik Bét Alef – CBA (nem volt könnyű dolga!).

ünneplő hittestvérekhez. Kérte őket, segítsenek a hétköznapi és szombati istentiszteletek létszámának erősítésében.

A szédervezető Deutsch László főrabbi volt, aki nemcsak elmagyarázta a Haggada szövegét, de midrással is színezte az estét.

A jó hangulatú estén az étkezés utáni imát a főrabbi mondta, a leghűségesebb templomjárókkal együtt.

A széderesti szertartást megtisztelte jelenlétével Dercze Tamás, a IV. kerület polgármestere, Steiner Pál országgyűlési képviselő, Dávid Tamás professzor, Perger Eszter főorvos és Benedek István Gábor író.

Nagyfuvaros

Az első estét Horovitz László judaisztikatanár vezette le, Schmelowszky Ágoston segítségével. A rendkívül dekoratív asztalok megtérítésében és a szédertálak elkészítésében Székelyné Hódosy Ildikó jeleskedett. A vacsora felszolgálását a Nőcsoporthoz tartozók végezték. Az afikóman körüli tevékenységek szereplői az első napon a Pál fiúk és Szünstein Danika voltak, akik könyveket és játékokat kaptak az elrejtett macesz visszahozásáért. Záráskeppen Horovitz László megköszönte a részvételt, valamint az előkészítő és az est zavartalanul zajlását biztosító munkáját.

A második estére az előkészületeket Szalczér Gyula, Szalczérné Balázs Györgyi, Petrikné Zsoldos Bea és leánya, Fanni végezték, hisz több volt a vendég is, mint előző nap. Darvas István rabbi Zucker Immanuel kántor, Horovitz László, valamint a rabbiképző hallgatói közreműködésével végezte a szertartást. Ekkor Zsoldos Fanni csente el és adta vissza az afikómant, játékok ellenében. A rabbi köszönetet mondott valamennyi résztvevőnek és segítőknek, majd a hagyományos sza-

hozzájárultak Aser Ehrenfeld magyarzatai, valamint a vezetőség méltó ajándékai az afikóman visszahozásáért. Az első est jól éjfél után ért véget.

A második széder hasonlóan zajlott, s ekkor is a Jövőre Jeruzsálemben! mondattal búcsúztattuk az ünnep első napjait.

Szombathely

A hagyományos módon zajlott idén is a széder. A mintegy ötvenfős közönség előtt Vasadi Péter, a Lauder iskola tanára vezette le az estét.

Már a megjelentek magas létszáma különbözővé tette az estét a többitől, és természetesen nem maradtak el a kérdések, és az ezekre adott válaszok sem. A szédert egy kiváló lakoma tette még emlékezetesebbé. A megrendezésért köszönet illeti Jellinek E. György elnököt, Weber Katót és mindenkit, aki nekik segített.

Dél-Pest

A nagyszabású vacsorán százötvenen vettek részt. Anyagi lehetőségeink korlátai miatt szinte mindent magunk csináltunk, kivéve a hagyományos macesztortát, melyet a Fröhlich cukrászdából rendeltünk. Közösségünk tagjai kivették részüket a hozzávalók beszerzéséből, a főzésből, tállalásból, felszolgálásból. Nem szólva a 150 kis szédertál elkészítéséről, melyhez természetesen magunk reszeltük a tormát (bizonyára ez volt az előkészületek „legfájdalmasabb” része), és a megfelelő mennyiségű chárajszesz előállítását is szép feladat volt. Külön meg kell említeni a nagyon finom húslevest és maceszgombócot, amely a Krizsák házaspár érdeme. Fináli Gábor vallási vezetőnk a tőle megszokott

AZ ÉLET MENETE UTÓÉLETE

Scheiberesek útinaplója

Mint minden évben a 10. évfolyam, így idén mi is elmentünk az Élet Menetével Auschwitz-Birkenaubába. Az évfolyam diákjai közül a többség még nem volt. Sok mindent tudtunk, hallottunk a haláltáborokról és a holokausztról, saját nagyszüleink, rokonaink vagy ismerőseink túléléséről, szörnyű emlékeiről. Lehetetlen volt elképzelni mindezt, habár láttunk filmet, fényképeket a koncentrációs táborokról. Félelmet és közben kíváncsiságot érezve készültünk Lengyelországba.

A rendőri kísérettel induló buszokon rendelkezésünkre állt egy mádrich (aki az idegenvezetőnk is volt egyben), orvos, biztonsági ember, hogy minden rendben legyen az úton. Ezenkívül négy tanár kísért még minket: Lantos Árpád, Darvasné Kovács Bernadett, Szigeti Péter és Tar Kata. Kaptunk szendvicseket, melyeket az iskola kóser konyhája biztosított számunkra. Útközben Berni néni részleteket olvasott fel nekünk egy túlélő könyvből, és megnéztük a Zongorista című filmet is. Krakkóba érkezvén megtekintettük az ottani zsidónegyedét, közben az idegenvezetőnk mesélt a város történetéről, nevezetességeiről.

Másnap reggel elindultunk az auschwitzi lágérbe. Miközben közeledtünk a táborhoz, a buszról már láttuk a fallal és drótkerítéssel körbezárt hatalmas területet. A helyszínen minden magyar kapott egy sötétkék kabátot. Végignéztük a táborot, a gázkamrákat, a barakkokat, amelyekről az idegenvezetőnk közben mesélt nekünk. Megdöbbentő volt szembeülni ezzel a hellyel. Ott lenni, ahol életét vesztette annyi ember, vagy pedig a túlélésért küszködtek, harcoltak minden nap. Figyeltük az arcokat: voltak, akik az elején még mosolyogtak és jól érezték magukat, mintha egy kiránduláson vennének részt, de a végére rajtuk is látszott a mély együttérzés.

Országunként külön-külön megemlékezések voltak a barakkoknál. Mi a 18-as számú előtt emlékeztünk, ahol beszédet mondott Verő Tamás rabbi, Szász János filmrendező és Gordon Gábor, Az Élet Menete Alapítvány elnöke. Meggyújtottunk 6 gyertyát a 600 ezer magyar és az összesen 6 millió áldozat emlékére. Tar Kata gitáron játszott és énekel, majd egy másik iskolából érkezett tanuló Radnóti egyik versét mondta el.

Ezután lassan összegyűlt a tömeg, és a közel hatezer ember elindult a mintegy 3 kilométerre lévő Birkenaubába. Egy óriási izraeli zászlót tartva haladt a menet majdnem másfél órán keresztül. Ezután megérkeztünk a birkenauai kapuhoz, amihez még majdnem teljesen elérte a sínek. Itt betűzdeltük a tábláinkat, melyekre a táborokban meghalt hozzátartozóink, ismerőseink nevét írtuk. Ezután mi, a Scheiber Sándor iskola tanulói összegyűltünk külön, és elindultunk a táborban. Sokkoló volt látni azt a számtalan barakkot, a gázkamrákat, krematóriumok romjait, hallani a sok szörnyű dologról, ami ott történt. Látszanak a bombázások nyomai, de sok minden megmaradt ennek ellenére is. Majdnem két órát gyalogoltunk, és próbáltuk felfogni azt, amit láttunk. Sokan nem is tudtak feldolgozni, csak itthon.

Hajnali három órára érkeztek meg a buszok a Felvonulási térre, oda, ahonnan két nappal azelőtt indultunk.

Emlékeztünk e két nap alatt, mert fontos, hogy sose felejtjük el a múltunkat. Beszélni kell a zsidóság sorsáról, hogy soha ne történjen meg újra mindez. Mert tudjuk: „Bárhol, bármikor megfordulhat a világ.”

A scheiberes diákok nevében:
Hágen Zsófia és Kiss Rebeka 10.A

megfogták a másik kezét. Ebben volt az erejük.

Nekünk most teljesen más menet jutott. Ha nem nézek fel, akkor egész jól érzem magam. Ha nem látom a rendőrsorfalat, még mosolyogni is tudok. De sajnos látom, akkor is, amikor nem akarom.

Anyá! Képzeld el, 65 év után még mindig félek. Nemcsak Te féltél. Tehetetlenül állok ezzel a félelemmel szemben, hiszen én nem indulok most sehová, és a csendőrök sem bántanak. Valakik állnak a sorfalon kívül, azoktól kell óvni minket. Ám felmerül a kérdés, hogy milyen életmenet az, ahol egyméterenként rendőrnek kell állnia? Még azt sem tudom eldönteni, hogy kint vagyok-e vagy bent.

Anyá! Lesz még egyszer ünnep a világon? Lesz olyan, hogy rendőrsorfal és félelem nélkül végigmehe-
tek az utadon?

BOZSÁN ETA

Kint vagyok vagy bent vagyok?

Az Élet Menete nem könnyű esti séta egy túlélő leszármazottjának. Megyek a fákllyámmal és átélem szüleim összes félelmét. Ők fákllyá nélkül mentek, de ugyanezen az úton. Kicsit nehéz lehetett a csomagjuk (ha volt még nekik), nekem nincs csomagom, de mégsem könnyű a terhem. Persze tudom, hogy badarság összehasonlítani a 65 évvel ezelőtti halálmenetet ezzel a mostanival, de sajnos találtam azonosat.

Ha felnézek akármelyik ponton, mindenhol rendőrt látok. Ők, ha felnéztek, mindenhol csendőrt, keretlegényt vagy SS-t láttak. Őket az egyenruhások fenyegették, minket az egyenruhások óvnak. Ők nem léphetek ki a sorból, én talán kiléphetnék. De ebben a nagy békében még ahhoz is gyáva vagyok. A villamosról észrevehetnék, hogy honnan léptem ki, és ki tudja, mi várna rám. Ugyanis a villamosablakból bőven kaptunk ökolényezetést, ordítást. Bekiabálták a menetbe a szokásos szitkokat.

Megyek tovább, és anyámra gondolok. Vajon mi járhatott a fejében

ezen az úton? Rám nem gondolhatt, mert még nem születtem meg. Vagy mégis gondolt rám, hogy hátha megszületek? Ezt soha nem beszéljük ki. Most meg már késő. Hallgatom a sófár hangját és nézem a sorban velem bandukolókat. Jó érzés fog el. Mi most egyetlen nagy család vagyunk, még akkor is, ha nem mindenkinek van túlélője. Őket talán a férjük, a feleségük, vagy ami a legtöbb, az együttérzésük hozta ide. Az Élet Menete nem csak a zsidók menete.

Megrendítő és felemelő volt Boross Péter volt miniszterelnök beszéde, nagy tapsot is kapott.

Nem kevésbé az autentikus Zoltai Gusztáv vagy Kardos Péter főrabbié, akik mindent tudnak a fájdalomról és a frappáns mondatszerkesztésről.

Vajon a szüleim milyen beszédet hallgattak? Gondolom, a szokásosat. Viszik őket a munkatáborokba, ahol a munka szabaddá teszi majd őket. Gyanakodtak? És ha igen, mit tehetek volna? A géppisztolyokkal nem lehetett szót érteni. Azok nem értettek emberül. Legfeljebb szorosabban